TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

H. Siigur

Riiklik kindlustus NSV Liidus

*

TARTU 1961

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

RAHANDUSE JA KREDIIDI KATEEDER

H. Siigur

Riiklik kindlustus NSV Liidus

*

TARTU 1961

Тартуский государственный университет
ЭССР, г. Тарту, ул. Юликооли, I8
Х. Сийгур
ГОСУДАРСТВЕННОЕ СТРАХОВАНИЕ
в СССР
На эстонском языке

TARTU ÜLIKOOLI
RAAMATUKOGU

Vastutav toimetaja Ü. Kauer
Korrektor E. Võhandu

TRÜ Rotaprint 1961. Trükipoognaid 5,75.
Tir. 300 eks. MB 00622. Tell. nr. 450.

Hind rbl. 0.17

S i s s e j u h a t u s .

Käesolev õppevahend, mis käsitleb üht teemat nõukogude rahanduse üldkursusest, on koostatud kasutamiseks TRÜ Majandusteaduskonna rahandusharu üliõpilastele.

Vastavalt sellele on õppevahendi ülesandeks anda üliõpilastele ülevaade riikliku kindlustuse olemusest, kindlustusalase töö organiseerimise majanduslikest põhiküsimustest ja üksikutest tähtsamatest kindlustuse liikidest.

Nõukogude rahanduse üldkursuse osana ei pretendeeri käesolev õppematerjal kindlustusalaste küsimuste ammendavale ja igakülgsele käsitlusele. Üksikasjalisem käsitlus on võimalik ainult vastavas erikursuses.

Õppematerjali koostamisel on kasutatud vastavas erialases kirjanduses riikliku kindlustuse kohta avaldatud materjale kui ka riikliku kindlustuse tööd reguleerivat seadusandlikku ja juhendmaterjali. Samuti on arvestatud hindade maatabi muutust alates 1.jaanuarist 1960.a.

Koostaja arvates võiks käesolevat õppevahendit kasutada ka TRÜ Majandusteaduskonna teiste eriharude üliõpilased õppeaines "NSV Liidu rahandus ja krediit".

Tartu september 1960.

Koostaja.

I peatükk.

KINDLUSTUSE ÜLDKÜSIMUSED.

1. Kindlustusfondi mõiste ja vormid.

Iga ühiskonna eksisteerimise eelduseks on ühiskondliku laiendatud taastootmise organiseerimine, mis kindlustab antud ühiskonna eksisteerimise ja arengu. Ühiskondliku laiendatud taastootmise üheks tähtsamaks koostisosaks on materiaalsete hüviste laiendatud taastootmine.

Materiaalse tootmise protsessis mõjutab ühiskond loodust, pidades lakkamatut võitlust stiihiliste loodusjõudude vastu. Selle võitluse käigus tunnetab ühiskond loodusseadusi ning tegutsedes vastavalt objektiivsetele loodusseadustele, kasutab ära nende toime oma huvides.

Kuid senini ei ole ühiskond (inimkond) suutnud täielikult tunnetada ja oma tahtele allutada selliste loodusnähtuste nagu põud, rahe, paduvihm, üleujutused, tormid jne. toimet, mistõttu ka nimetatud loodusnähtused sageli hävitavad materiaalseid väärtusi ja häirivad ühiskondlikku tootmisprotsessi, pidurdades tootlike jõudude arengut ja takistades ühiskondliku laiendatud taastootmise protsessi.

Ühiskond on alati püüdnud võidelda stiihiliste loodusjõududega, kuid võitluse edu stiihiliste loodusjõudude vastu sõltub ühiskondlike tootlike jõudude arengutasemest, ühiskondlikust tootmisviisist ja teaduse ning tehnika arengutasemest ühiskonna arengu igal konkreetsel etapil. Sellepärast rea loodusnähtuste mõju (näiteks üleujutused, põuad

jne.), mille vastu võitlemisel ekspluataatorlikud ühiskonnaformatsioonid olid peaaegu võimetud, on märksa rohkem allutatud sotsialistliku ühiskonna tahtele. Sotsialistlik ühiskond, tunnetanud vastavaid objektiivseid loodusseadusi, on võimeline nende toimet piirama või juhtima endale võimalikult kasulikus suunas.

Ühiskonna võitlus loodusjõududega (loodusõnnetustega) võib toimuda kahel viisil:

1) õnnetuse tekkimise võimaluse ennetamise teel (nn. profülaktiliste abinõude rakendamine);

2) tõkestades saabunud loodusõnnetuse levimist ning likvideerides õnnetuse tagajärjed.

Abinõude hulka, mille ülesandeks on ennetada õnnetuse tekkimise võimalusi, kuuluvad näiteks niisutussüsteemide, tiikide ja kaevude ehitamine, põllukaitse-metsaribade istutamine, jõgede voolu ja veerežiimi reguleerimine, hoonete püstitamine tulekindlast materjalist, tuleohutuse eeskirjade, samuti agronoomiliste, zootehniliste ja mitmesuguste teiste eeskirjade järgimine jne.

Abinõude hulka, mille ülesandeks on loodusõnnetuste levimise tõkestamine ja saabunud õnnetuste tagajärgede likvideerimine, kuuluvad näiteks tulekahju kustutamine, haigele loomale veterinaarabi andmine jne. Tuleb märkida, et praktikas põimuvad sageli mõlemad abinõude rühmad teineteisega ning neid on raske eraldada. Näiteks haigestunud loomale veterinaarabi osutamine on ühest küljest abinõu saabunud õnnetusjuhtumi tagajärje likvideerimiseks, kuid teisest küljest võib antud looma ravimine kujutada endast ka profülaktilist abinõu teiste loomade haigestumise vältimiseks.

Ühiskonna mõju loodusele toimub materiaalse tootmise protsessis ja selle mõju ulatus sõltub otseselt ühiskondlikest tootmissuhetest ning ühiskondlikust korrast. Sellepärast ka ühiskonna (inimese) suhtumine loodusesse ja võitlusviisid loodusõnnetuste vastu on igal ajaloolisel ajajärgul erinevad. Kuid kõikidel juhtudel peab ühiskond ühe osa ühiskondlikust koguproduktist eraldama võitluseks loodusõnnetus-

tega, et kindlustada ühiskondliku laiendatud taastootmisprotsessi enam-vähem normaalse kulgemise ka neil juhtudel, kui tootlikud jõud saavad kannatada stiihiliste loodusõnnetuste tagajärjel. Järelikult peab ühiskond ühe osa ühiskondlikust koguproduktist eraldama reservi õnnetusjuhtumite puhuks.

Sotsialistlik riik, juhtides kogu rahvamajanduse arengut töötava rahva huvides, teostab plaanilises korras suuri üritusi võitluseks stiihiliste loodusjõududega. Kuid ka sotsialistliku majanduse plaanipärase proportsionaalse arengu kindlustamise üheks vältimatuks tingimuseks on suurte reservide moodustamine rahvamajanduses. Reservid sotsialistlikus rahvamajanduses on vajalikud nii tootmisprotsessis tekkida võivate lünkade, disproportsioonide ja mitmesuguste juhuslikkuste ennetamiseks ja likvideerimiseks kui ka mitmesuguste loodus- ja teiste õnnetuste tõttu tekkida võivate kahjude ennetamiseks või juba tekkinud kahjude heastamiseks.

Nõukogude riigis suurte reservide loomise allikaks on süstemaatiliselt kasvav rahvatulu, millest igal aastal teatav osa jäetakse reservi. Rahvamajanduslikud reservid on vajalikud riigi kindlustamiseks igasuguste juhuslikkuste vastu.

Selleks, et kõige paremini tagada sotsialistliku laiendatud taastootmisprotsessi kulgemine, moodustatakse reservid NSV Liidus nii naturaalsete kui ka rahaliste reservidena. Naturaalsete reservidena luuakse mitmesugused materiaalsed riiklikud reservid (tooraine, kütte, toiduainete jt. saaduste reservid) ning kolhoosides mitmesugused materiaalsed kindlustusfondid (näiteks seemne-, sööda- jt. kindlustusfondid).

Rahaliste reservidena luuakse kõigepealt NSV Liidu Ministrite Nõukogu ja liiduvabariikide ministrite nõukogude reservfondid, eelarve tulude ülekaal kuludest ja rida teisi nii riiklikke kui ka ühiskondlikke fonde.

Vaatamata kõigile riigi ja ühiskonna poolt tarvitusele võetud abinõudele, võib siiski puhkeda stiihiline loodusõnnetus või esineda mõni teine õnnetusjuhtum, mis hävitab materiaalseid väärtusi ja häirib taastootmise protsessi normaalset kulgu. Sellepärast iga tekkinud õnnetusjuhtumi tagajärgede

likvideerimiseks on vajalik tarvitusele võtta rida majanduslikke abinõusid. Need abinõud on suunatud sellele, et taastada kannatadasaanud objektid, hüvitada majandile tekitatud kahju ja seega luua tingimused katkenud tootmisprotsessi uuesti alustamiseks. Sellepärast üks osa kogu riigi ulatuses loodud reservidest tuleb eraldada stiihiliste ja teiste õnnetusjuhtumite läbi tekkinud kahjude heastamiseks ja profülaktiliste abinõude tarvituselevõtmiseks võitluses mitmesuguste õnnetusjuhtumitega. Seda osa kogu riigi ulatuses loodud reservidest nimetatakse ühiskondlikuks kindlustusfondiks. Teiste sõnadega: ühiskondlik kindlustusfond on üks osa ühiskondlikust koguproduktist, mis eraldatakse mitmesuguste ühiskondlikku tootmisprotsessi häirida võivate õnnetusjuhtumite ennetamiseks (profülaktika) ja õnnetusjuhtumite tagajärjel tekkinud kahjude heastamiseks, selleks et kindlustada ühiskondliku laiendatud taastootmisprotsessi normaalne kulgemine.

Seega kindlustusfond kujutab endast ühiskondliku taastootmise üht kohustuslikku elementi ja tema loomine on majanduslikult paratamatu.

Ühiskondliku kindlustusfondi kui ühiskondliku koguprodukti ühe osa eraldamine võib toimuda mitmel viisil. Põhiliselt toimub ühiskondliku kindlustusfondi organiseerimine NSV Liidus kolmel viisil:

1. Endakindlustuse teel, mis seisneb selles, et fond stiihiliste ja teiste õnnetusjuhtumite puhuks luuakse iga ettevõtte või majandi poolt iseseisvalt, s.o. detsentraliseeritult. Kahju, mis majandile tekkis õnnetusjuhtumi tagajärjel, kaetakse majandi oma fondi, oma akumulatsiooni arvel. Kahju katmise ulatus sõltub siin majandil olemasoleva fondi suurusest. Ühiskondliku kindlustusfondi sellise organiseerimise puhul ei saa õieti rääkida kahju hüvitamisest, kuna kahju katmisest teised majandid osa ei võta ning kahjusaanud majand saab kahju katta vaid tal endal olevate vahendite ulatuses.

Ühiskondliku kindlustusfondi organiseerimisel endakindlustuse teel on kaks olulist puudust.

a. Praktiliselt on võimatu koos majandi tekkimisega luua nii suur kindlustusfond, et sellest saaks katta tekkinud kahju täies ulatuses (näiteks majandi täieliku mahapõlemise puhul). Järelikult teatud lühema või pikema aja vältel on osa majandist praktiliselt kindlustamata.

b. Kindlustusfondi organiseerimisel endakindlustuse teel toimub ulatuslik vahendite külmutamine, sest reservis olevad vahendid ei saa osa võtta tootmis- ja ringlusprotsessist. Järelikult ei soodusta selline kindlustusfondi organiseerimise vorm tootmisprotsessi kiiret arengut.

Arvestades endakindlustuse olulisi puudusi, kasutatakse seda ühiskondliku kindlustusfondi loomisel üsna tagasihoidlikult. Peamiselt leiab endakindlustamine kui üks ühiskondliku kindlustusfondi organiseerimise viis kasutamist kolhoos-lik-kooperatiivses sektoris. Nii näiteks luuakse endakindlustuse teel seemne- ja söödakindlustusfondid ja mõningad teised fondid.

2. Ühiskondliku kindlustusfondi organiseerimine tsentraliseeritud korras. Sel juhul ühiskondlik kindlustusfond organiseeritakse vahetult üldriiklike ressursside arvel ja vastavaid fondi vahendeid kasutatakse ainult teatud majandite suhtes (riiklik sektor). Nii näiteks vahendite eraldamine riigieelarvest ettiihiliste loodusõnnetuste läbi tekkinud kahjude hüvitamiseks tähendab rangelt tsentraliseeritud kindlustusfondi organiseerimise vormi.

Ühiskondliku kindlustusfondi tsentraliseeritud korras moodustamise põhiliseks viisiks on riiklike reservide loomine. Seejuures riiklikud reservid võime liigitada kahte ossa:

1) riigi põhireserv, s.o. vahendite eraldamine selleks, et katta kahjusid eriti suurte ja erakorraliste õnnetuste, näiteks sõdade, ulatuslike maavärisemiste jne. puhul;

2) riigi jooksev reserv, s.o. NSV Liidu Ministrite Nõukogu ja liiduvabariikide ministrite nõukogude reservfondid, mis eraldatakse igal aastal antud aastal tekkida võivate kahjude katmiseks.

3. Ühiskondliku kindlustusfondi organiseerimine kind-

lustusmeetodil. Ühiskondliku kindlustusfondi organiseerimine nimetatud juhul toimub selliselt, et juriidilised või füüsilised isikud maksavad kindlustusorganisatsioonidele kindlaksmääratud makseid, mille arvel moodustub vastav fond. See fond ei jää kindlustusmakseid maksnud juriidiliste või füüsiliste isikute majandisse, kuid vahendeid sellesse ei eraldata ka üldriiklikest ressurssidest. Nimetatud fond kujutab endast sotsialistlikku omandit, mida kasutatakse sotsialistliku laiendatud taastootmise normaalseks kulgemiseks ja töötajate isiklike huvide kindlustamiseks.

Ühiskondliku kindlustusfondi organiseerimine kindlustusmeetodil on NSV Liidus tingitud kooperatiiv-kolhoosliku ja töötajate isikliku omandi olemasolust.

Et riiklik omand on sotsialistlikus ühiskonnas valitsevaks üldrahvalikuks omandivormiks, on kõige otstarbekam teha profülaktiliste abinõude rakendamine õnnetusjuhtumite vältimiseks ja kannatadasaanud objektide taastamine üldriiklike reservide arvel, s.o. tsentraliseeritud korras loodud ühiskondliku kindlustusfondi osa arvel. Kuid kooperatiiv-kolhooslike organisatsioonide vara taastamine, samuti isikliku omandi objektide taastamine üldriiklike ressursside arvel ei tule arvesse, kuna ei ole mõeldav üldriiklike (üldrahvalike) vahendite andmine teatud inimeste rühmale (näiteks kolhoosile) või üksiksisikule tema omandiks. Sellepärast ka kolhooslik-kooperatiivsele või isiklikule omandile õnnetusjuhtumite tagajärjel tekkinud kahjude hüvitamiseks luuakse spetsiaalne fond, mis kuulub ühiskondliku kindlustusfondi koostisse. See fond luuakse rahalises vormis, mis on seotud kaubatootmise ja raharingluse olemasoluga sotsialismi tingimustes.

Seega kujutades ühiskondlikku kindlustusfondi graafiliselt, näeme, et ta koosneb kolmest osast:

1) tsentraliseeritud korras moodustatud kindlustusfondist;
2) kindlustusmeetodil organiseeritud kindlustusfondist;
3) endakindlustuse korras organiseeritud kindlustusfondidest.

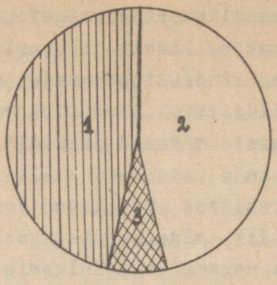

Seega on käesoleva teema uurimisobjektiks ühiskondliku kindlustusfondi organiseerimine kindlustusmeetodil, kuna ühiskondliku kindlustusfondi moodustamise teisi viise uuritakse NSV Liidu rahanduse kursuse teistes teemades, aga samuti ka teistes distsipliinides (näiteks rahvamajanduse planeerimise kursuses jm.).

x x
x

Ühiskondliku kindlustusfondi organiseerimise vajadus ei ole omane mitte ainult sotsialistlikule rahvamajandusele, vaid ka kapitalistlikule majandusele. Ühiskondlik kindlustusfond kapitalistlikes riikides moodustatakse põhiliselt kindlustusmeetodil. Selline kindlustusfond kapitalistlikus majanduses kujutab endast lisaväärtuse teatud osa eraldamist. Järelikult selleks, et seda lisaväärtuse mahaarvamist katta, tugevdab kapitalist töötajate ekspluateerimist. Seega kindlustusfondi moodustamine kapitalismi tingimustes toimub kapitalistide huvides ja süvendab töötajate ekspluateerimist.

Niivõrd, kuivõrd kindlustusfond on majanduslikult hädavajalik, on tema loomine majanduslikuks paratamatuseks. K. Marx näitaski, et kapitalistid, kes arvavad, et nad võivad kasutada lisaväärtust isikliku tuluna, põrkavad ometi

piiridele, mis tõusevad nende ette kindlustusfondi, reservfondi, konkurentsiseaduse jt. vormides.

Seega kindlustusfondi organiseerimisel kindlustusmeetodil ühe kapitalisti kahjum õnnetusjuhtumi läbi jaotatakse tegelikult ära kapitalistide klassi liikmete vahel.

Kindlustust organiseerivad kapitalistlikes riikides vastavad kindlustusalased aktsiaseltsid, kuhu teatud arv kapitaliste paigutab oma vahendeid selleks, et saada suuri kasumeid. Suured kasumid kindlustatakse piiratud kindlustusriisikote võtmisega ja kindlustusmaksetena laekunud summade paigutamise teel kõrge kasuminormiga ettevõtetesse. Imperialismi perioodil aga luuakse ja arenevad nende kindlustusalaste aktsiaseltside baasil suured monopolistlikud kindlustuskoondised. Kindlustusalaste operatsioonide laienemine on kaasa toonud väga suurte summade koondumise kindlustusseltsidesse ja kindlustuskoondistesse ning suurimad neist on esikohtadel võimsamate finantskorporatsioonide seas.

Nii näiteks USA kindlustuskompaniid mahutavad suuri summasid riigilaenuobligatsioonidesse, samuti kinnisvaradesse, eriti just elamutesse, mille ekspluateerimine annab suuri kasumeid. Kindlustusseltside kapital on tihedalt seotud pangakapitaliga.

Seega kindlustusselts (kindlustuskoondis) kapitalistlikus riigis on puhtäriline kapitalistlik ettevõte, mis koondab oma kätte osa lisaväärtusest, selleks et jaotada ühele kapitalistile õnnetusjuhtumi tagajärjel tekkinud kahju kapitalistide klassi liikmete vahel. Sotsialistlikus ühiskonnas moodustab samal ajal ühiskondlik kindlustusfond osa ühiskondlikust koguproduktist, mis on loodud ekspluateerimisest vaba tööga.

2. Kindlustusalased põhimõisted.

Ühiskondliku kindlustusfondi organiseerimisel riikliku kindlustuse vormis tekivad alati kindlustusalased suhted vähemalt kahe poole vahel, keda nimetatakse kindlustussuhte

subjektideks. Üheks kindlustussuhte subjektiks on alati kindlustust teostav organisatsioon. Teiseks subjektiks on isik või organisatsioon, kes kindlustab oma vara või ennast või oma liikmeid (töötajaid) mitmesugusteks juhtudeks. Subjekti, kes teostab vara või isikute kindlustamist, nimetatakse kindlustuse andjaks, subjekti, kes laseb kindlustada oma vara või ennast (või oma töötajaid), nimetatakse kindlustuse võtjaks.

Kindlustuse andjaks on alati riiklik organisatsioon - riiklik kindlustus -, kes tegutseb riikliku kindlustusmonopoli alusel. Ta loob kindlustusfondi ja organiseerib selle kasutamist. Kindlustuse andja võtab endale kohustuse kindlustustingimustes ette nähtud sündmuste (kindlustusjuhtumi) saabumisel heastada kindlustuse võtjale tekkinud kahju (varakindlustuse puhul) või välja maksta kindlustussumma (isikukindlustuse puhul).

Kindlustuse võtjaks on isik või organisatsioon, kes võtab osa kindlustusfondi moodustamisest kindlustusmaksete tasumise teel ja kellele kindlustuse andja on kohustatud kindlustustingimustes ette nähtud juhtudel heastama tekkinud kahju või välja maksma kindlustussumma. Seega kindlustuse võtjaks võib olla nii füüsiline kui ka juriidiline isik, kuna kindlustuse andjaks NSV Liidus saab olla ainult juriidiline isik.

Varakindlustuse puhul kindlustuse võtja astub õiguslikesse suhetesse kindlustuse andjaga kas seaduse või lepingu alusel, selleks et tagada oma varanduslik huvi, s.o. õiguslike suhete tekkimise eelduseks on teatud varaobjektide reaalne olemasolu.

Isikukindlustuse puhul võivad õiguslikud suhted kindlustuse andja ja kindlustuse võtja vahel samuti tekkida seaduse või lepingu alusel, kuid mingisuguseid tõendeid varandusliku huvi olemasolu kohta ei nõuta. Seega kindlustuse võtjaks isikukindlustuse alal võib olla iga isik, kes kehtivate õigusnormide alusel võib olla kindlustatud.

Kuid isikukindlustusalastes suhetes võivad teatud juhudel peale kindlustuse andja ja kindlustuse võtja esineda veel

kaks isikut:

a) soodustatud isik,

b) kindlustatud isik.

Soodustatud isikuks nimetatakse isikut, kes on määratud kindlustussumma saajaks juhul, kui kindlustatud isik sureb kindlustussuhetes olemise ajal. Soodustatud isiku määrab kindlaks kindlustatav isik. Kindlustatav isik võib määrata kas ühe või mitu soodustatud isikut ja selleks võib olla iga isik või ka kindlustustunnistuse (poliisi) ettenäitaja, sõltuvalt kindlustatava soovist. Seega nimetatud juhtudel kindlustussummale ei laiene tsiviilõiguslikud normid pärimise suhtes.

Kindlustatud isikuks on isik, kelle elus kindlustustingimustes ette nähtud sündmuse saabumisel kindlustuse andja on kohustatud välja maksma kindlustussumma kas täielikult või osaliselt. Vastavalt NSV Liidus kehtivale seadusandlusele peavad kindlustuse võtja ja kindlustatud isik üldreeglina olema üks ja sama isik, st. et kehtiv seadusandlus lubab kindlustada ainult iseennast ja ei näe ette kindlustuslepingu sõlmimist kolmanda isiku kasuks.

Kuid sellest üldreeglist on teatud erandeid. Nimelt seadusandluses täpselt määratletud juhtudel kindlustavad ettevõtted ja asutused oma arvel teatud kutsealadel või ametikohtadel töötavaid töölisi või teenistujaid. Nendel juhtudel on kindlustuse võtjaks vastav ettevõte või asutus, kindlustatud isikuks aga vastav tööline või teenistuja, st. et kindlustusleping sõlmitakse kolmanda isiku kasuks.

Kindlustussuhete tekkimine on alati suunatud kas kindlustuse võtja materiaalse huvi tagamisele või kindlustatu enda või tema lähikondsete kindlustamisele, juhtudel kui saabub teatud olukord kindlustatu elus, s.o. kindlustussuhetesse astumine toimub alati teatud eesmärgil. Selle eesmärgi saavutamiseks toimub kas vastava vara või vastava isiku kindlustamine, mis ongi kindlustussuhete objektiks. Seega on varakindlustuses kindlustussuhete objektiks vastav vara, isikukindlustuses aga vastav isik, tema tervis ja heaolu.

Kindlustussuhte tekkimisel võtab kindlustuse andja endale kohustuse kindlustustingimustes ettenähtud juhtudel kindlustushüvituse või kindlustussumma väljamaksmiseks. Seega kindlustuse andjale langeb riisiko kulutuste tegemiseks kindlustussuhte kehtivuse aja jooksul. Arusaadavalt ei tule kindlustuse andjal teha kulutusi iga kindlustussuhte järgi, sest ei hävi mitte kõigi kindlustuse võtjate vara ega saabu ka kõigil kindlustuse võtjatel sündmused, mis nõuaksid kindlustussumma väljamaksmist. Kuid teatud osades vastavaid kulusid tuleb kindlustuse andjal teha, mistõttu ka teatud keskmine kulutuste tegemise tõenäosus esineb.

Sündmust või sündmuste kogumit (koos selle esinemise tõenäosusega), mille saabumisel kindlustuse andja on kohustatud välja maksma kindlustushüvituse või kindlustussumma, nimetatakse kindlustusriisikoks.

Varakindlustuses on selles mõttes kindlustusriisikoks võimalus vara hävimiseks või kahju tekkimiseks varale näiteks tulekahju, üleujutuse, pikselöögi, põua ja teiste stiihiliste õnnetuste läbi, mis kuuluvad kindlustuse andja vastutuse hulka. Isikukindlustuses võivad selliste sündmustena esineda näiteks kindlustatu surm, tema töövõime kaotus alatiseks õnnetusjuhtumi läbi jne.

Eriti oluline on kindlustusjuhtumite saabumise tõenäosuse kindlakstegemine, sest see võimaldab rajada kindlustusorganisatsiooni teaduslikele alustele, õigesti kindlaks määrata kindlustusmaksete suuruse, välja töötada abinõusid kindlustuse edasiseks parandamiseks jne.

Nende juhtude saabumist, millal kindlustuse andjal tekib kohustus kindlustushüvituse või kindlustussumma väljamaksmiseks, nimetatakse kindlustusjuhtumiks. Seega kindlustusjuhtumiga on meil tegemist sel juhul, kui kindlustustingimustes ette nähtud stiihiliste õnnetuste või teiste sündmuste tõttu kindlustuse andjal tekib kohustus vastava väljamakse tegemiseks.

Kindlustussuhtesse astumise korral määratakse alati kindlaks ka tagatise suurus, mille kindlustuse andja maksab välja kindlustusjuhtumi saabumisel. Seda kindlustustagatise

absoluutsuurust, mida kindlustuse andja on kohustatud välja maksma kindlustusjuhtumi saabumisel (kui vara hävib täielikult või kindlustatu sureb jne.), nimetatakse kindlustussummaks.

Kindlustussumma suurus määratakse kindlaks kas täpselt seaduses ette nähtud ulatuses (näiteks kohustusliku määrkindlustuse puhul) või seadusandluses ette nähtud piires poolte kokkuleppe alusel. Seejuures varakindlustuses ei tohi kindlustussumma ühelgi juhul ületada vara tegelikku väärtust.

Järelikult selleks, et kindlaks määrata kindlustussummat varakindlustuse puhul, on vaja teada kindlustatava vara väärtust. Kindlustatava objekti (näiteks hoone, looma, põllusaagi jne.) maksumust, mis on kindlaks määratud kindlustamise eesmärgil, nimetatakse kindlustushindeks. Kindlustushinne võib olla väiksem antud objekti realiseerimisväärtusest, sest kindlustada võidakse ka ainult osa objekti väärtusest.

Kindlustushinne võidakse kindlaks määrata kas objekti taastamisväärtuse või objekti tegeliku väärtuse järgi. Seejuures seadusandluses on täpselt fikseeritud, millistel juhtudel tuleb kindlustushinde kindlaksmääramisel lähtuda taastamisväärtusest ja millal tegelikust väärtusest. Kindlustushinde kindlaksmääramisel taastamisväärtusest lähtudes, määratakse objekti maksumus kindlaks kehtivate ehitusmaterjalide hindade, ehitustööliste tariifimäärade jt. andmete alusel, arvestamata objekti amortiseerumise tõttu toimunud väärtuse vähenemist. Teiste sõnadega kindlustushinne, mis on määratud kindlaks taastamisväärtuses, näitab ära, kui palju tuleb teha kulutusi samasuguse uue objekti ehitamiseks.

Objekti tegelik väärtus määratakse kindlaks nagu taastamisväärtuski, kuid arvestatakse objekti väärtuse vähenemist amortiseerumise tõttu. Järelikult objekti kindlustamine tegelikus väärtuses ei võimalda meil samasuguse uue objekti ehitamist, kuna ta on uue objekti väärtusest väiksem amortiseerumise tõttu.

Teades objekti kindlustushinnet, määratakse kindlaks

kindlustussumma, s.o. vastutuse ulatus kindlustusjuhtumi puhul. Kindlustussumma maksimaalpiiriks on varakindlustuses objekti taastamis- või tegelik väärtus, sõltuvalt sellest, missuguse väärtuse rakendamist näeb ette kehtiv seadusandlus. Kindlustussumma suurus isikukindlustuses ei ole millegagi limiteeritud, vaid määratakse kindlaks poolte kokkuleppega kindlustuslepingu sõlmimisel.

Kindlustusjuhtumi saabumisel on kindlustuse andja kohustatud kindlustuse võtjale maksma teatud summa. Seda summat, mis kindlustuse andja on kohustatud kindlustuse võtjale maksma tekkinud varalise kahju heastamiseks, nimetatakse kindlustushüvituseks. Kindlustushüvituse suurus sõltub kindlustussummast ja kahju suurusest, kuid ei tohi kumbagi ületada. Kindlustushüvituse suuruse suhe tekkinud kahjusse ja kindlustussummasse sõltub kindlustustingimustest ja kindlustusvastutuse süsteemist.

Et isikukindlustuse objektiks on isiku enda ja oma lähikondlaste materiaalne kindlustamine teatud olukordade saabumise puhul kindlustatu elus, siis siin ei saa rääkida kindlustushüvitusest, kuna isiku elule või tervisele tekkinud kahju ei ole rahaliselt hüvitatav. Sellepärast me räägime isikukindlustuses kas kindlustussumma osalisest või täielikust maksmisest kindlustusjuhtumi saabumisel.

Et kindlustuse andja võtab endale kohustuse kindlustushüvituste ja kindlustussummade väljamaksmiseks kindlustusjuhtumi saabumisel, siis arusaadavalt peab kindlustuse võtja maksma kindlustuse andja kasuks teatud makseid. Neid makseid nimetatakse kindlustusmakseteks ehk kindlustuspreemiateks. Kindlustuse võtjate poolt kindlustuse andjale makstavat kindlustusmaksed peavad võimaldama viimasel oma kohustuste täitmise kindlustuse võtjate ees, kindlustusoperatsioonidega seosesolevate kulude katmise ja vajalike fondide moodustamise.

Kindlustusmaksete suurus iga kindlustusliigi puhul sõltub kahest tegurist - kindlustussummast ja tariifimäärast.

Tariifimäära all mõistetakse kindlustusmakse suurust kindlustussumma teatud ühikult ühe aasta jooksul. Ühikuks,

mille kohta kehtestatakse tariifimäär, loetakse kindlustussumma 100 rubla. Tariifimäär näitab, kui palju tuleb tasuda kindlustusmakseid vara kindlustushinde igalt sajalt rublalt aastas.

Kindlustuslepingus määratakse täpselt kindlaks ka periood, mille vältel kindlustuse andja kannab kindlustusvastutust. Varakindlustuse lepingud sõlmitakse üheks aastaks, kuid real juhtudel ka lühemaks või pikemaks perioodiks. Isikukindlustuslepingud sõlmitakse seevastu pikemaks perioodiks, tavaliselt 5-20 aastaks. Kindlustuslepingus määratakse kindlaks mitte ainult kindlustuse kehtivuse alguse ja lõpu päev, vaid isegi alguse ja lõpu kellaaeg.

Tänapäeva arenenud majanduse tingimustes, kus kindlustatakse väga suuri materiaalseid väärtusi, võtab kindlustuse andja endale ulatusliku vastutuse. Seejuures suurte kahjude puhul (näiteks ookeanilaevade hukkumine koos laadungiga, ladude põlemine jne.) võib juhtuda, et kindlustuse andja ei ole suuteline välja maksma sellist suurt kindlustushüvitust või siis selliste kindlustushüvituste väljamaksmine mõjuks negatiivselt tema finantsbaasile. Selleks et anda oma kindlustusoperatsioonidele suuremat rahanduslikku tagatist, peab kindlustuse andja hoidma oma riisikol ainult sellise kindlustussumma, mis vastab tema rahalistele võimalustele. Et laiendada kindlustusoperatsioone ja vähendada oma riisikot, kasutavad kindlustuse andjad nn. edasikindlustamist. Edasikindlustus seisneb selles, et ühed kindlustuse andjad annavad selle osa kindlustusest, mis ei vasta nende võimalustele, teistele kindlustuse andjatele. Riisiko edasiandjat nimetatakse edasikindlustuse võtjaks, selle vastuvõtjat aga edasikindlustuse andjaks. Viimane võib seda riisikot veelgi edasi anda ja muutuda ka ise edasikindlustuse võtjaks. Kõige selle tulemusena suur riisiko on lõpuks jaotatud mitme kindlustusorganisatsiooni (kindlustuse andja) vahel.

Kindlustuse võtja suhtleb siiski ainult esialgse kindlustuse andjaga, kes kindlustusjuhtumi korral tasub kindlustushüvituse täies ulatuses. Kuid osa kindlustushüvituse sum-

andja (edasikindlustuse võtja) vastavalt edasikindlustuse tingimustele tagasi edasikindlustuse andjatelt. Seega edasikindlustamine tagab kindlustusorganisatsiooni suhtelise püsivuse.

Olgu märgitud, et nõukogude riiklikus kindlustuses edasikindlustamist ei kasutata, sest nõukogude riiklikel kindlustusorganisatsioonidel on kindel finantsbaas ja küllaldaselt vahendeid oma finantskohustuste pidevaks täitmiseks. Sellepärast edasikindlustamine NSV Liidus ei ole vajalik ja seda teostab vaid Välismaise Kindlustuse Valitsus rahvusvahelise koostöö huvides.

Kapitalistlikus maailmas ei ole kindlustus tänapäeval ilma edasikindlustuseta mõeldav. Edasikindlustuse tingib seal kapitalistliku tootmise kontsentreerimine ja kindlustusobjektide suurenemine, kuid ka asjaolu, et edasikindlustus võimaldab kindlustusorganisatsioonidel maksimaalse kasumi saamist. Nimelt võimaldab edasikindlustamine vahendite ulatuslikumat kontsentreerimist kindlustuse andjate kätte ja nende paigutamist kõrge kasuminormiga ettevõtetesse.

3. Riikliku kindlustuse organisatsioon NSV Liidus.

Ühiskondliku kindlustusfondi organiseerimine kindlustusmeetodil toimub NSV Liidus riikliku kindlustusmonopoli alusel, s.o. kindlustuse andjaks NSV Liidus võib olla ainult riiklik organisatsioon. Käesoleval ajal kuulub riikliku kindlustuse organiseerimine liiduvabariikide pädevusse ning seda teevad vastavad organid, mis on liiduvabariigi rahandusministeeriumi alluvuses.

Riikliku kindlustuse organisatsioon on kindlaks määratud NSV Liidu Ministrite Nõukogu 25.oktoobri 1958.a. määrusega nr. 1187, millega kinnitati "Liiduvabariikide riikliku kindlustuse organite tüüppõhimäärus". Nimetatud tüüppõhimääruse alusel kinnitasid liiduvabariikide ministrite nõukogud vastava vabariigi riikliku kindlustuse organite põhimääruse. Eesti NSV Riikliku Kindlustuse organite põhimäärus kinnitati Eesti NSV Ministrite Nõukogu 18.novembri 1958.a. määrusega

nr. 417.

Vastavalt nimetatud põhimäärusele on Riikliku Kindlustuse kõrgeimaks organiks Eesti NSV-s Eesti NSV Riikliku Kindlustuse Valitsus. Eesti NSV Riikliku Kindlustuse Valitsusele alluvad riikliku kindlustuse inspektuurid Eesti NSV linnades ja rajoonides. Eesti NSV Riikliku Kindlustuse Valitsus koos kõigi oma inspektuuridega linnades ja rajoonides moodustab ühtse kindlustusorganisatsiooni - Eesti Riikliku Kindlustuse,mis teostab kindlustust riikliku kindlustusmonopoli alusel kogu Eesti NSV territooriumil. Eesti Riiklik Kindlustus kui ühtne kindlustusorganisatsioon tervikuna (mitte aga iga tema üksik koostisosa) tegutseb isemajandamise alusel ning tal on juriidilise isiku õigused. Eesti Riiklik Kindlustus allub Eesti NSV Rahandusministeeriumile.

Eesti Riiklik Kindlustus teostab riiklikku kindlustust Eesti NSV-s NSV Liidu seaduste, seadluste, NSV Liidu Ministrite Nõukogu määruste ja korralduste, Eesti NSV seaduste, seadluste, Eesti NSV Ministrite Nõukogu määruste ja korralduste ning NSV Liidu Rahandusministeeriumi ja Eesti NSV Rahandusministeeriumi poolt antavate eeskirjade ja juhendite alusel.

Et riiklikul kindlustusel on oluline tähtsus NSV Liidu kui terviku tootlike jõudude arengu kindlustamisel kahjude hüvitamise ja kindlustatute ning nende lähikondsete materiaalse kindlustamise teel, siis eeldab see riikliku kindlustuse töö koordineerimist ja ühtset metoodilist juhtimist kogu NSV Liidu ulatuses. See ülesanne on pandud NSV Liidu Rahandusministeeriumile.

Eesti Riikliku Kindlustuse ülesannetesse kuulub kõigi seadusandluses ettenähtud kindlustusoperatsioonide teostamine kogu Eesti NSV territooriumil, s.o. ta viib vabariigi territooriumil läbi vara- ja isikukindlustust, määrab kindlaks ja maksab välja kindlustushüvitusi ja kindlustussummasid jne. Peale selle kuulub Eesti Riikliku Kindlustuse põhiülesannete hulka abinõude rakendamine riikliku kindlustuse edasiseks arendamiseks ja täiustamiseks ning abinõude välja-

töötamisest osavõtt tulekahjude vältimiseks ning võitluseks tulekahjude ja loomade hukkumise vastu.

Eesti Riiklikul Kindlustusel lasuvate ülesannete täitmine on jaotatud Eesti NSV Riikliku Kindlustuse Valitsuse ja riikliku kindlustuse rajooni- või linnainspektuuride vahel, kusjuures on kindlaks määratud nende pädevus ühtede või teiste ülesannete teostamiseks.

Eesti NSV Riikliku Kindlustuse Valitsuse ülesannetesse kuulub:

1) riikliku kindlustuse töö organiseerimine vabariigis, kontrolli teostamine inspektuuride tegevuse üle ja maksete laekumisplaanide täitmise tagamine kõigi kindlustusliikide alal;
2) inspektuuride koosseisude kinnitamine vabariigi Riikliku Kindlustuse organitele määratud administratiivpersonali üldarvu ja töötasufondi piires;
3) kaadri valik ja ettevalmistus;
4) arvestuse organiseerimine, kontroll arvestuse pidamise üle, koondaruannete ja bilansside koostamine Eesti NSV Riikliku Kindlustuse organite kohta ja nende esitamine Eesti NSV Rahandusministeeriumile ja NSV Liidu Rahandusministeeriumile;
5) selgitus- ja reklaamtöö organiseerimine ja läbiviimine riikliku kindlustuse populariseerimiseks.

Selleks, et Eesti NSV Riikliku Kindlustuse Valitsus saaks edukalt täita temal lasuvaid ülesandeid, on talle antud õigus:

1) määrata ja vabastada valitsuse enda ja talle alluvate organite töötajaid;
2) tõmmata kaasa vabatahtliku kindlustuse lepingute sõlmimisele ja kindlustusmaksete vastuvõtmisele krediidi- ja teisi asutusi;
3) määrata kindlustusinspektuuridele kindlaks mittekoosseisuliste kindlustusagentide arv;
4) sõlmida organisatsioonidega üldkokkuleppeid ja üksiklepinguid isikukindlustuse alal;

5) revideerida inspektuure;

6) avada ja sulgeda krediidiasutustes nii enda kui ka inspektuuride kontosid, käsutada Eesti Riikliku Kindlustuse vara ja vahendeid, sõlmida lepinguid Eesti Riiklikule Kindlustusele pandud funktsioonide täitmiseks; anda välja volitusi, ajada asju kohtus, arbitraažis ja haldusasutustes.

Eesti NSV Riikliku Kindlustuse Valitsuse ja seega kogu Eesti NSV kindlustusorganisatsiooni tööd juhib Eesti NSV Riikliku Kindlustuse Valitsuse juhataja, kes kinnitatakse ametisse Eesti NSV Ministrite Nõukogu poolt Eesti NSV Rahandusministri esitusel.

Eesti NSV vabariikliku alluvusega linnades ja rajoonides on riikliku kindlustuse inspektuurid, mis on Eesti Riikliku Kindlustuse kohalikeks organiteks.

Riikliku kindlustuse inspektuuri ülesannetesse kuulub:

1) kohustusliku ja vabatahtliku kindlustuse operatsioonide vahetu teostamine;
2) riikliku kindlustuse edasise arengu tagamine; kindlustusmaksete laekumisplaanide täitmine kõigi kindlustusliikide alal;
3) kindlustushüvituste ja kindlustussummade kindlaksmääramine ja väljamaksmine neile lubatud piires;
4) riiklike kindlustusvahendite säilivuse tagamine ja nende õige ning ökonoomne kasutamine;
5) mittekoosseisuliste agentide töö juhtimine ja nende tegevuse kontrollimine;
6) kontroll reisijate kohustusliku kindlustuse maksete võtmise üle;
7) massilise selgitustöö tegemine riikliku kindlustuse alal;
8) raamatupidamis- ja statistilise arvestuse pidamine, asjaajamine, aruannete esitamine.

Loetletud ülesannete täitmiseks on Riikliku Kindlustuse Inspektuuril õigus:

1) teostada vara arvelevõtmist, kindlustusmaksete arvutamist ja võtmist ning maksete sundsissenõudmist kooskõlas kehtiva seadusandlusega;
2) teostada riikliku kindlustuse otstarbel maal asuvate hoonete hindamist, linnades asuvate pooleliolevate hoonete hindamist ja kontrollida hoonete hindamist kommunaalmajanduse organite poolt linnades kindlustamise otstarbeks;
3) sõlmida kindlustuslepinguid ja võtta vastu kindlustusmakseid;
4) teostada nii kindlustuseks esitatava kui ka kindlustatud vara ülevaatust ja hindamist ning kontrolli vara olemasolu ja seisukorra üle;
5) tutvuda kindlustatud vara arvelevõtmisse puutuvate arvepidamisraamatute ja dokumentidega;
6) instrueerida loomahuku-aktide koostamisest osavõtvaid isikuid ja kontrollida selle töö läbiviimist;
7) instrueerida külanõukogude töötajaid ja teisi kindlustusmaksete vastuvõtmisega tegelevaid isikuid ning kontrollida nende tööd selles osas.

Nagu nähtub eeltoodust, on Eesti Riikliku Kindlustuse ülesannete teostamisel operatiivse töö funktsioonid antud põhiliselt inspektuuridele, kuna Eesti NSV Riikliku Kindlustuse Valitsuse ülesannetes prevaleerub organisatsiooni kui terviku töö juhtimine ja kontroll kogu organisatsiooni kui ka iga tema osa tegevuse üle. Sellepärast võib ka öelda, et inspektuuril lasub kindlustuse vahetu organiseerimine.

Riikliku kindlustuse inspektuuri tööd juhib vaneminspektor, kes määratakse ametisse rajooni (linna) rahandusosakonna juhataja esildusel Eesti NSV Riikliku Kindlustuse Valitsuse juhataja poolt.

Peale vaneminspektori kuuluvad inspektuuri koosseisu inspektorid, isikukindlustuse revidendid, vanemraamatupidajad, raamatupidajad ja arveametnikud. Iga konkreetse inspektuuri koosseis sõltub tema töömahust.

Selleks et lähendada kindlustusorganeid kindlustuse võtjatele ja tagada kõigi kindlustusliikide arengut, jaota-

takse inspektuuri tegevuspiirkond tavaliselt 2 - 5 jaoskonnaks. Igale jaoskonnale kinnitatakse üks inspektor.

Peale koosseisuliste töötajate on inspektuuril veel kaastööliste - agentide võrk. Agendid, puutudes vahetult kokku töötajatega, abistavad inspektoreid nende töös, eriti just vabatahtliku kindlustuse arendamise huvides. Oma töö eest saavad agendid tasu protsentide näol kindlustusmaksete summast, mis nad on kogunud ja üle andnud NSV Liidu Riigipanka Riikliku Kindlustuse kontosse. Samuti makstakse neile preemiat kindlustusliikide arendamise plaani täitmise eest. Praktikas esineb kahesuguseid kindlustusagente: ühed, kelle kogu tegevus seisneb agendi ülesannete täitmises ja teised, kes täidavad agendi ülesandeid oma põhitöökoha ülesannete kõrvalt.

Nende agentide arv, kelle kogu tegevus seisneb agendi ülesannete täitmises, on määratud igale inspektuurile kindlaks Eesti NSV Riikliku Kindlustuse Valitsuse poolt. Põhitöö kõrvalt agendi ülesandeid täitvate agentide arv ei ole piiratud.

Peale selle värbavad kindlustusinspektuurid ühiskondlike organisatsioonide aktiivi hulgast veel ühiskondlikke kindlustusinspektoreid tööks asutustes ja ettevõtetes. Ühiskondlikele kindlustusinspektoritele töötasu ei maksta, kuid hea töö eest võidakse neid premeerida.

Inspektuuri töö edukaks juhtimiseks on vaneminspektoril õigus määrata ametisse ja vabastada inspektuuri töötajaid ja agente, käsutada inspektuurile krediidiasutuses avatud kontosid, sõlmida lepinguid inspektuurile pandud funktsioonide täitmiseks, välja anda volitusi ning ajada asju kohtus, arbitraažis ja haldusasutustes.

Riikliku kindlustuse arengust on huvitatud mitte ainult riikliku kindlustuse organid, vaid ka kohalikud võimu- ja haldusorganid ning riiklik kindlustus saab edukalt areneda vaid siis, kui sellele aitavad kaasa kõik kohapealsed võimu- ja haldusorganid. Sellepärast näeb seadusandlus ette tihedate sidemete loomist riikliku kindlustuse inspektuuri ja ko-

halike töörahvasaadikute nõukogude täitevkomiteede vahel. Riikliku kindlustuse inspektuur on kohustatud perioodiliselt ette kandma vastava rajooni, linna (vajaduse korral isegi küla) töörahva saadikute nõukogu täitevkomiteele kindlustusmaksete laekumise plaani täitmisest, üksikute kindlustusliikide arenemisest, kindlustushüvituste ja kindlustussummade väljamaksmise olukorrast, kindlustatud vara ebaperemeheliku hooldamise faktidest ja kindlustuse võtjate poolt tulekaitse-, agrotehniliste-, veterinaar- ja muude eeskirjade rikkumisest. Selline informatsioon võimaldab täitevkomiteedel välja töötada vajalikud abinõud kindlustusalase töö edasiseks parandamiseks antud rajoonis (külas) või linnas ja on õige organiseerimise puhul suureks abiks inspektuuri töös.

Et Eesti Riiklik Kindlustus allub Eesti NSV Rahandusministeeriumile, siis on ka viimasel teatud ülesanded ja õigused kindlustusalase töö juhtimisel ja kontrollimisel vabariigis.

Eesti NSV Rahandusministeerium

1) annab juhiseid riikliku kindlustuse läbiviimise kohta; vaatab läbi Eesti NSV Riikliku Kindlustuse Valitsuse poolt väljatöötatud abinõud riikliku kindlustuse arendamiseks ja täiustamiseks;
2) vaatab läbi riikliku kindlustuse tulude ja kulude plaanid ja esitab need kinnitamiseks Eesti NSV Ministrite Nõukogule; kinnitab kindlustusmaksete laekumise kvartaliplaanid vabariigi ulatuses;
3) vaatab läbi ja kinnitab riikliku kindlustuse aastaaruanded ja bilansid;
4) kinnitab Eesti NSV Riikliku Kindlustuse Valitsuse struktuuri ja koosseisud;
5) esitab Eesti NSV Ministrite Nõukogule ettepanekud kohustusliku määrkindlustuse maksetest eraldamise arvel läbiviidavate abinõude kohta tulekahjude ja loomade hukkumise vältimiseks ja abinõude kohta tulekahjude ja loomade hukkumise vastu võitlemiseks, samuti ettepanekud nimetatud vahendite kasutamise korra kohta;

6) vaatab läbi avaldused ja kaebused riikliku kindlustuse organite tegevuse kohta.

Mis puutub linna ja rajooni rahandusosakondadesse, siis on nende juhatajad kohustatud kontrollima, et inspektuuri töötajad peaksid rangelt kinni kindlustusalase seadusandluse ja juhendimaterjalide nõuetest, et nad täidaksid kindlustusmaksete laekumise plaane, ning et nad maksaksid õigesti välja kindlustushüvitused ja kindlustussummad. Otsene alluvussuhe riikliku kindlustuse inspektuuri ja kohaliku rahandusosakonna vahel puudub.

Et Eesti Riiklik Kindlustus on tervikuna isemajandamisel, siis peavad tal olema oma tegevuseks vajalikud vahendid. Eesti Riikliku Kindlustuse vahendid koosnevad:

1) põhifondist,
2) reservfondist,
3) elukindlustusmaksete reservist,
4) kindlustusoperatsioonide-alastest jooksvatest laekumistest.

Põhifond määrati Eesti Riiklikule Kindlustusele kindlaks Eesti NSV Ministrite Nõukogu poolt 300000.- rbl. suuruses.

Reservfond moodustatakse kasumist eraldamise teel ja on ette nähtud juhuks, kui kindlustushüvitusi ja kindlustussummasid ei ole võimalik välja maksta antud kalendriaasta kindlustusoperatsioonide jooksvatest laekumistest viimaste väiksuse tõttu. Tegelikult ei ole aga kogu nõukogude riikliku kindlustuse olemasolu perioodil olnud vajadust reservfondi vahendite kasutamiseks.

Eraldamisi kasumist reservfondi tehakse seni, kuni reservfond saavutab ettenähtud suuruse. Eesti Riikliku Kindlustuse reservfondi suuruseks on määratud 1 000 000.- rubla. Kui reservfondist tehakse kulutusi, siis hakatakse uuesti tegema kasumist eraldamisi reservfondi, kuni see uuesti saavutab ettenähtud suuruse.

Reservfondi vahendid hoitakse NSV Liidu Riigipangas erikontos. Nende vahendite kasutamine võib toimuda ainult Eesti NSV Riikliku Kindlustuse Valitsuse poolt Eesti Rahandusminist-

ri igakordsel loal.

Elukindlustusmaksete reserv on ette nähtud eesleisval perioodil isikukindlustuse summade väljamaksmiseks. Ta moodustatakse eraldamiste teel üksikute isikukindlustuse liikide järgi laekunud summadest kooskõlas NSV Liidu Rahandusministeeriumi poolt kinnitatavate eeskirjadega.

Jooksvad laekumised kindlustusoperatsioonide järgi seisnevad eelkõige kindlustusmaksete saamises kindlustusvõtjatelt, viivistest, protsentidest, mida Eesti Riiklik Kindlustus saab oma vahendite hoidmisest krediidiasutustes jne. Seega jooksvad laekumised kindlustusoperatsioonide järgi kujutavad endast Eesti Riikliku Kindlustuse brutosissetulekut, mille arvel toimub riikliku kindlustuse jooksvate kulude tegemine kui ka eraldamised ettenähtud fondidesse.

Eesti Riikliku Kindlustuse poolt aasta jooksul saadud sissetulekute ja tehtud kulutuste vahe moodustab tema kasumi. Kasum jaotatakse pärast aastaaruande ja bilansi kinnitamist selliselt, et 90% kasumist eraldatakse vabariiklikku eelarvesse, 10% reservfondi. Juhul, kui reservfond saavutab ettenähtud suuruse, eraldatakse kogu kasum vabariiklikku eelarvesse.

Eesti Riiklik Kindlustus vastutab oma operatsioonide ja kohustuste eest talle kuuluva varaga, millele seadusandluse kohaselt võib pöörata sissenõuet. Riigieelarve Eesti Riikliku Kindlustuse operatsioonide ja kohustuste eest vastutust ei kanna.

Eesti Riiklik Kindlustus on vabastatud riigilõivu maksmisest kõigilt kindlustusega seotud operatsioonidelt. Samuti on vabastatud maksudest ja riigilõivust kõik Eesti Riikliku Kindlustuse poolt väljamakstavad kindlustushüvitused ja kindlustussummad.

Rahvusvahelise majandusliku koostöö huvid nõuavad, et nõukogude kindlustusorganid teostaksid teatud juhtudel kindlustust ka väljapoole NSV Liidu piire. Sellepärast moodustas NSV Liidu Rahandusministeerium spetsiaalse NSV Liidu Välismaise Kindlustuse Valitsuse, mis tegutseb isemajandamise alusel. Välismaise Kindlustuse Valitsuse tegevus on tihedalt seo-

tud väliskaubanduse operatsioonidega.

NSV Liidu Välismaise Kindlustuse Valitsus teostab eksport-, import-, kabotaaži-, ja transiitkaupade kindlustamist, laevade, prahi (laevalaadungi) ja teiste veostega seotud varaliste huvide kindlustamist, välismaiste füüsiliste ja juriidiliste isikute vara ning välisriikide kodanike isikukindlustust välismaal. Peale selle NSV Liidu Välismaise Kindlustuse Valitsus annab osa oma riisikost edasikindlustamisele ning võtab vastu välismaiste kindlustuse andjate edasikindlustusi. Kõiki neid ülesandeid täidab NSV Liidu Välismaise Kindlustuse Valitsus oma esinduste ja kindlustusseltside kaudu välismaal ja NSV Liidus.

4. Kindlustuse liigid.

Riiklik kindlustus NSV Liidus esineb mitmesugustes erivormides, millest igaühel on erinevused nii majanduslikus sisus kui ka õiguslikus reguleerimises. Kindlustuse erivormide olemasolu on tingitud mitmesuguste kindlustusobjektide ja mitmesuguste kindlustuse võtjate olemasolust ning mitmesuguste kindlustuse teostamise meetodite kasutamisest. Vaatamata kindlustusvormide suurele hulgale, võime neid teatud tunnuste järgi koondada suurematesse rühmadesse, võime neid klassifitseerida.

Lähtudes sellest, mis on kindlustamise objektiks, võime kindlustuse jaotada kaheks suureks rühmaks:

1) varakindlustuseks ja

2) isikukindlustuseks.

Varakindlustuse puhul on kindlustamise objektiks olemasolev vara ja kindlustushüvituse väljamaksmine toimub siin juhul, kui sellele varale on tekitatud materiaalset kahju.

Isikukindlustuse puhul on kindlustamise objektiks n.ö. isik, s.o. tema elu, tervis ja heaolu või tema lähikondsete heaolu, mis tagatakse täiendava materiaalse kindlustuse loomisega neil juhtudel, kui saabub teatud sündmus kindlustatu elus.

Varakindlustuse puhul võtab kindlustuse andja endale kohustuse hüvitada kindlustuse võtjale loodus- või teise seaduses ettenähtud õnnetusjuhtumite läbi tekkinud kahju varem kindlaksmääratud ulatuses. Isikukindlustuse puhul võtab kindlustuse andja endale kohustuse teatud sündmuste saabumisel kindlustuse võtja elus maksta talle või tema poolt määratud soodustatud isikutele varem kindlaksmääratud kindlustussumma või osa sellest. Seega isikukindlustuse puhul ei saa rääkida kahju hüvitamisest, sest näiteks inimese invaliidistumist või surma pole võimalik rahaliselt hüvitada, kuid isikukindlustus loob kindlustatule või soodustatud isikutele täiendava materiaalse kindlustatuse teatud sündmuste puhuks.

Vastavalt kindlustuse teostamise viisidele võime kindlustuse liigitada

1) kohustuslikuks kindlustuseks ja

2) vabatahtlikuks kindlustuseks.

Selline kindlustusvormide jaotus põhineb kindlustussuhetesse astumise erinevusel.

Kohustusliku kindlustuse puhul toimub kindlustussuhetesse astumine seaduse jõul, s.o. seadus kohustab teatud juriidilist või füüsilist isikut astuma kindlustussuhetesse seaduses ettenähtud asjaoludel.

Vabatahtliku kindlustuse puhul toimub kindlustussuhetesse astumine kindlustuse andja ja kindlustuse võtja vahelisel kokkuleppel, s.o. lepingu alusel.

Kohustusliku kindlustuse puhul kehtib kohustuslikkuse printsiip võrdselt mõlema poole, s.o. nii kindlustuse andja kui ka kindlustuse võtja suhtes.

Mis puutub kindlustuse vabatahtlikkuse printsiipi, siis riikliku kindlustusmonopoli eksisteerimise tingimustes on ta

---

[1] Kindlustusvormide klassifikatsiooni küsimuses vt. Ф.В. Коньшин, Государственное страхование в СССР, Госфиниздат, Москва, 1957, lk. 33 jj. ; К.А. Граве, Л.А. Лунц, Страхование, Государственное Издательство Юридической Литературы, Москва, 1960, lk. 60 jj.

täielikult rakendatav ainult kindlustuse võtja suhtes, kellel on õigus kindlustada või mitte kindlustada end või oma vara. Riikliku kindlustuse organid aga, kes on ainsaks kindlustuse andjaks NSV Liidus, ei või keelduda vabatahtliku kindlustuse vastuvõtmisest, kui see kindlustus vastab seaduse nõuetele ja kindlustamise eeskirjadele.

Nagu näitab praktika, on kohustusliku ja vabatahtliku kindlustuse üheaegne arendamine tähtsaks teguriks, mis aitab kaasa nii kolhoositootmise arendamisele ja ühiskondliku omandi kindlustamisele kui ka kodanike materiaalse kindlustatuse suurendamisele. Seoses töötajate heaolu pideva kasvuga laienevad järjest tingimused nii kohustusliku kui ka vabatahtliku kindlustuse arenemiseks nende mitmesugustes vormides.

Kohustusliku kindlustuse kasutamine NVS Liidus on tingitud sellest, et luua reservid kõige tähtsamate varaobjektide (teatud juhtudel aga ka materiaalne kindlustus isikule õnnetusjuhtumite puhuks) hävimise või vigastamise juhtudeks. Seega ühiskond on huvitatud eelkõige nende objektide kiirest taastamisest ja katkestamatu tootmisprotsessi kindlustamisest ning ei saa sellepärast kindlustamise küsimust jätta kindlustuse võtja otsustada.

Vabatahtlik kindlustus on aga ette nähtud rakendamiseks neil juhtudel, kui seadus ei kohusta kindlustussuhetesse astumisele või kui tahetakse võimaldada kohustusliku kindlustuse korras kindlustatud vara täiendavat kindlustamist.

Kohustuslikule varakindlustusele on omased kindlad tunnused, mis eraldavad teda vabatahtlikust kindlustusest.

1. Kohustuslik kindlustus on alati üldine. Näiteks kohustusliku määrkindlustuse alal on kindlustuse võtjaiks kõik kolhoosid ja kodanikud, kellel on vara, mis seaduse järgi kuulub kohustuslikule kindlustamisele. Seejuures kindlustatakse kõik antud liiki objektid, näiteks kõik kodanikele kuuluvad hooned, kõik teatava vanusega kariloomad jne.

2. Kindlustusobjekti hinne määratakse kindlaks seaduses ettenähtud normide järgi. Seega kindlustuse võtja ei või siin ise kindlaks määrata summat, mille peale ta vastava ob-

jekti kindlustab. Samuti ei või kindlustushinnet kindlaks määrata kindlustuse andja ja kindlustuse võtja vahelisel kokkuleppel, vaid see tuleb võtta seaduses ettenähtud suuruses (normides). Kindlustushinde suurus võib olla kindlaks määratud kas kindla summana iga vabariigi kohta, objekti tegeliku väärtusena või kindla protsendi ulatuses tegelikust väärtusest.

3. Kohustuslik kindlustus on tähtajatu ja toimub pidevalt (katkestamatult). Iga isik (nii füüsiline kui ka juriidiline) on kindlustuse võtjaks seni, kuni talle kuulub vastav kohustusliku kindlustuse objekt. Kindlustusorganite vastutus ei ole piiratud teatud tähtajaga, vaid kestab seni, kuni objekt asub kindlustuse võtja majandis.

4. Kindlustuse andja vastutus kohustusliku kindlustuse puhul tekib automaatselt. Vastutuse automaatsus tähendab, et iga üksiku objekti kindlustamine ei sõltu kindlustuse võtja poolt ühtede või teiste nõuete täitmisest. Kohustuslikule kindlustamisele kuuluva objekti olemasolu on küllaldaseks aluseks, et lugeda objekti kindlustatuks. Seega kogu vara, mis seaduse järgi kuulub kindlustamisele, loetakse kindlustatuks kindlustuse võtja valdusse saabumise momendist.

5. Kindlustuse andja vastutus ei sõltu sellest, kas ja kuidas kindlustuse võtja tasub kindlustusmakseid. Kui kindlustuse võtja ei tasu kas täielikult või osaliselt kohustusliku kindlustuse makseid, on kindlustuse andjal õigus nende maksete sundsissenõudmiseks. Nende varade kindlustus ei katke maksete mittemaksmise tõttu ja kindlustuse andja jätkab vastutuse kandmist selle vara osas üldistel alustel.

Vabatahtliku kindlustuse puhul toimub kindlustussuhetesse astumine alati lepingu alusel. Sellest tulenevalt on vabatahtliku kindlustuse põhitunnused täiesti erinevad kohustusliku kindlustuse põhitunnustest, on otse vastupidised neile.

1. Vabatahtlik kindlustus ei ole üldine.

Vabatahtliku kindlustuse levik sõltub sellest, kui palju on sõlmitud vabatahtliku kindlustuse lepinguid. Sõlmitavate lepingute arv ja kindlustuse leviku ulatus sõltuvad aga

suurel määral riikliku kindlustuse organite praktilisest tegevusest, eeskätt selgitustööst, reklaamist, agentidevõrgu olemasolust jne. Seega vabatahtlik kindlustus juba oma olemuselt on valikuline.

2. Kindlustussumma (kindlustushinde) normeerimist vabatahtliku kindlustuse puhul ei kasutata.

Kindlustushinne määratakse vabatahtliku kindlustuse puhul kindlaks poolte kokkuleppel vastavalt objekti väärtusele ja on otseselt sõltuv sellest. Tavaliselt varakindlustuslepingu sõlmimisel hinnatakse iga objekt eraldi ning siis selle alusel määratakse kindlaks kindlustushinne kogu antud varaliigi suhtes.

3. Vabatahtlik varakindlustus ei ole tähtajatu ja katkematu.

Antud objekti vabatahtlik kindlustus võib olla katkematu ainult sel tingimusel kui lepingut uuendatakse õigeaegselt, sest iga leping sõlmitakse alati kindlaks tähtajaks.

4. Vabatahtliku kindlustuse puhul ei ole automaatset kindlustamist.

Iga uus objekt, kuigi samaliigiline nendega, mis on juba kindlustatud vabatahtlikus korras, tuleb üldreeglina kindlustada eraldi, s.o. sõlmida vastav leping.

5. Kindlustuse andja vastutus sõltub kindlustuse võtja poolt kindlustusmaksete tasumisest.

Kindlustusmaksete mittetasumine võib olla kindlustuslepingu katkemise ja seega ka kindlustusvastutuse katkemise aluseks või teatud juhtudel vastutuse ulatuse redutseerimiseks.

Selline oleks kindlustuse liigitamine kõige üldisemate tunnuste järgi. Üksikutest konkreetsetest kindlustusliikidest annab aga ülevaate alljärgnev tabel.

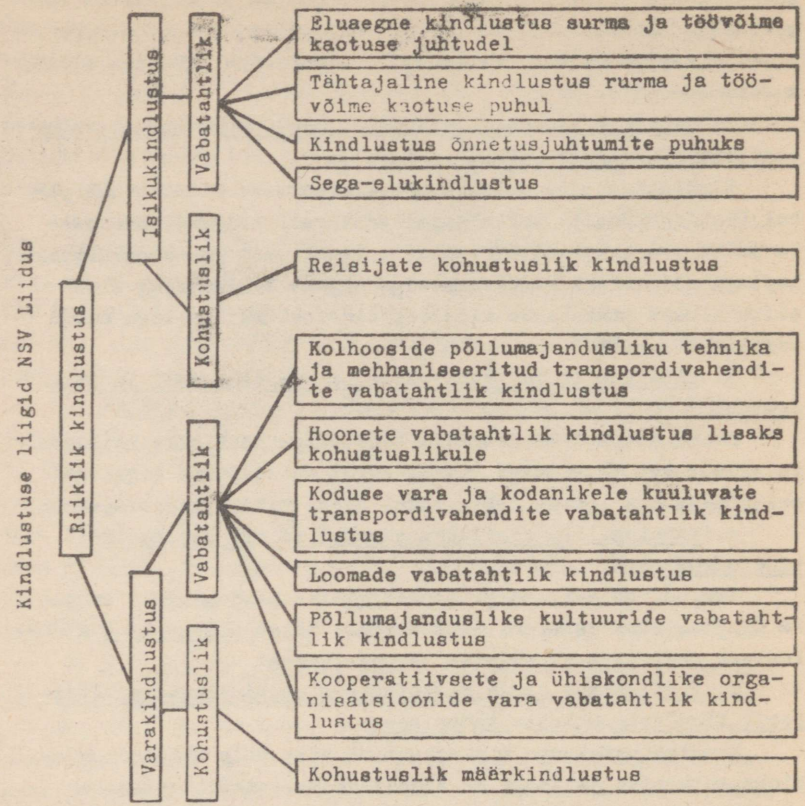

5. Kindlustusvastutuse süsteemid.

Varakindlustuses kasutatakse kaht põhilist kindlustusvastutuse süsteemi, mis mõjuvad erinevalt kindlustushüvituse tasemele ja kindlustuse võtjal tekkinud kahju ja selle hüvitamise vahelisele suhtele. Peale selle ühe või teise kindlustusvastutuse süsteemi kasutamisest sõltub suurel määral ta-

riifimäärade tase.[1]

Kindlustusvastutuse kõige levinenumaks süsteemiks on proportsionaalse vastutuse süsteem. Selle vastutussüsteemi olemus seisneb selles, et kahju tekkimise puhul makstava kindlustushüvituse suurus moodustab sellise osa kahjust, millise osa moodustab kindlustussumma objekti kindlustushindest. Valemina võiksime kindlustusvastutuse ulatuse proportsionaalse vastutuse puhul väljendada järgmiselt:

$$x : a = b : c ,$$

kus x - kindlustushüvitus (otsitav suurus)
a - kahjusumma
b - kindlustussumma
c - objekti tegelik väärtus (kindlustushinne).

Näiteks olgu objekti tegelikuks väärtuseks 5 000.- rbl., objekt on kindlustatud 3 000.- rbl. ulatuses. Tekkinud kahju suurus on 2 000.- rbl.

Asetades arvud ülaltoodud valemisse, saame:

$$x : 2\,000 = 3\,000 : 5\,000$$

$$\frac{x}{2\,000} = \frac{3\,000}{5\,000}$$

$$x = \frac{2\,000 \cdot 3\,000}{5\,000} = 1\,200.\text{- rbl.}$$

Et vara ei olnud kindlustatud täies ulatuses, siis ka kindlustushüvitus peab olema väiksem kahju tegelikust suurusest.

Seega proportsionaalse vastutuse puhul kindlustushüvituse suurus ei sõltu mitte ainult kahju suurusest, vaid sõltub ka kindlustussumma ja kindlustushinde suhtest. Mida lähem on kindlustussumma ja kindlustushinde suhe ühele, seda lähem on kindlustushüvituse suurus kahju suurusele. Täielik kokkulangevus kindlustushüvituse ja kahju suuruse vahel on võimalik ainult siis, kui kindlustussumma ja kindlustus-

[1] vt. Ф.В. Коньшин, Государственное страхование в СССР, Госфиниздат, Москва, 1957, lk. 30 jj.

hinde suurus langevad ühte, s.o. kui vastav vara on kindlustatud täies ulatuses.

Toodud näites moodustab kindlustussumma 60% objekti hindest ($\frac{3\ 000 \cdot 100}{5\ 000}$). Sellepärast ka kindlustushüvitus peab moodustama 60% kahjust (1 200.- rbl.).

Antud juhul vara maksumuse iga rubla on kindlustatud 60 kopika ulatuses, kuna 40 kopika ulatuses jääb riisiko kindlustuse võtja kanda.

Teiseks kindlustusvastutuse süsteemiks on vastutus esimese riisiko printsiibil. Selle vastutussüsteemi puhul kindlustushüvitus võrdub kahju suurusega, kuid ei tohi ületada kindlustussummat. Järelikult neil juhtudel, kui kahju on väiksem kindlustussummast, hüvitatakse kahju täies ulatuses, kui aga kahju ületab kindlustussumma, s.o. vara kindlustamisel vähem kui täieliku maksumuse ulatuses, siis hüvitatakse kahju ainult kindlustussumma ulatuses.

Eespool toodud näite puhul, kus kahju suurus oli 2 000.- rbl., oli objekt kindlustatud 3 000.- rbl. ulatuses ja objekti tegelik maksumus oli 5 000.- rbl., tuleks kindlustusvastutuse puhul esimese riisiko printsiibi järgi maksta kindlustushüvitusena 2 000.- rbl., s.o. kindlustushüvitus võrduks kahju suurusega, sest kahju suurus ei ületa kindlustussummat. Kui aga kahju suurus toodud näite puhul ületaks 3 000.- rbl., siis kindlustushüvitust tuleks maksta 3 000.- rbl., sest kindlustusvastutuse ulatus ei või ületada kindlustussummat.

Seega vastutuse puhul esimese riisiko printsiibil suhe kindlustussumma ja kindlustushinde vahel ei ole oluline kindlustushüvituse suuruse kindlaksmääramisel.

Kindlustusvastutuse puhul esimese riisiko printsiibi järgi kindlustuse andja tunnistab kindlustatuks täielikus väärtuses iga vara osa kindlustussumma piirides, mille suhtes esimesena esineb kindlustusjuhtum. Siit tuleneb ka selle vastutussüsteemi nimetus.

Seda osa kahjust, mis ületab kindlustussumma, ei hüvitata kindlustuse andja poolt ja see moodustab nn. "teise rii-

siko", mida täielikult kannab kindlustuse võtja.

Ühe või teise kindlustusvastutuse süsteemi rakendamine määratakse kindlaks seadusandlusega, mitte aga kindlustuse võtja ja kindlustuse andja omavahelise kokkuleppega.

Proportsionaalse vastutuse süsteemi rakendatakse ehituste, inventari, seadmete, transpordivahendite, põllumajanduskultuuride ja koduloomade kindlustamisel.

Vastutust esimese riisiko printsiibil rakendatakse koduse vara kindlustamisel.

6. Varakindlustuse tariifide koostamise majanduslikud alused.[1]

Kindlustusmaksete suurus varakindlustuses määratakse kindlaks kindlustatava vara kindlustushinde iga saja rubla kohta. Seda suurust nimetatakse tariifimääraks.

Kindlustuse võtjatelt laekuvate kindlustusmaksete summa peab võimaldama kindlustuse andjal

1) maksta välja kindlustushüvitused ja
2) katta kindlustusoperatsioonide läbiviimisega seotud kulud (kindlustusaparaadi ülalpidamine, vajalike reservide loomine jne.).

Sellepärast ka tariifimäära võib vaadelda kahest osast koosnevana:

1) netopreemia ja
2) koormatis ehk lisand.

Netopreemia peab võimaldama kindlustushüvituste väljamaksmiseks vajaliku fondi loomise. Koormatis ehk lisand on kindlustusoperatsioonide läbiviimisega tulevate kulude katteks. Nendeks kulutusteks võib olla kindlustusaparaadi ülalpidamine, soodustuste andmiseks fondi loomine, reservfondi moodustamine võitluseks tulekahjude ja loomade lõppemisega[2] jne.

---

[1] vt. Ф.В. Коньшин, Государственное страхование в СССР, Госфиниздат, Москва, 1957, lk. 74 jj.

[2] Kohustusliku määrkindlustuse ja kõigi vabatahtliku varakindlustuse liikide kindlustusmaksetest eraldatakse 10% tulekahjude ja loomade hukkumise ning põllumajanduslike kultuu-

Et erinevate varaliikide hävimise (kahjustumise) tõenäosus on erinev, siis on erinevad ka tariifimäärad iga varaliigi kindlustamiseks.

Et kindlustusmakseid võetakse eeloleva perioodi eest, siis tariifimäära õigeks kindlaksmääramiseks on vajalik ette näha kindlustuse andja kulud sellel perioodil.

Eelseisva perioodi kulutuste otsene kindlakstegemine, eriti kindlustushüvituste väljamaksmine, on võimatu. Kuid kindlustusstatistika võimaldab meil täpselt kindlaks määrata, kui palju oli eelnenud perioodil kindlustuse andjal kulusid vastava varaliigi kindlustamisega.

Eelneva perioodi kulude kindlakstegemisel tuuakse välja nn. kindlustussumma (kindlustusrubla) kahjumlikkus.

Kindlustussumma kahjumlikkus, see on teatud perioodil antud varaliigi kindlustatud objektide hävimise (vigastumise) tõttu väljamakstud kindlustushüvituste summa ja antud varaliigi kõigi kindlustatud objektide kindlustussumma suhe.

Näiteks olgu maarajoonides kodanikele kuuluvate hoonete kindlustussumma kohustusliku määrkindlustuse järgi 30 000 000.- rbl. Aasta jooksul maksti teatud kindlustusjuhtumite saabumise tagajärjel antud objektide osas kindlustushüvitust 150 000.- rbl. Järelikult kindlustussumma kahjumlikkus antud juhul on

$$\frac{150\ 000\ .\ 100}{30\ 000\ 000} = 0{,}50\ \%.$$

Seega antud varaliigi puhul pidi kindlustuse andja kindlustushüvitusena maksma 0,50% kindlustussummast ehk kindlustussumma iga 100 rbl. kohta 0.50 rbl.

Kuid kahjumlikkuse kindlaksmääramisel tehakse alati ka kindlaks põhjused, millest on tingitud antud perioodil väljamakstud kindlustushüvituste summa suurus. Tegureid, mis mõjutavad väljamakstavate kindlustushüvituste summat, on

---

ride hävimise või vigastumise vältimiseks või profülaktilisteks abinõudeks. Nimetatud summad eraldatakse riikliku kindlustuse organite poolt riigieelarvesse.

mitmesuguseid. Nii sõltub makstavate kindlustushüvituste summa kindlustusjuhtumite esinemise sagedusest, õnnetuste leviku kiirest peatamisest, objektidele tekkinud kahju suurusest jne.

Kõiki neid asjaolusid, mis mõjutavad väljamakstavate kindlustushüvituste suurust, võib viia nelja matemaatilise teguri alla, mida nimetatakse kindlustussumma kahjumlikkuse elementideks.

Nendeks elementideks on:

1. Kindlustusjuhtumite esinemise sagedus, s.o. kindlustusjuhtumite suhe kindlustatud objektide (kindlustuste) arvusse. Nimetatud suhe arvutatakse 100 objekti kohta.
2. Kindlustusjuhtumite laastavus, s.o. kannatanud objektide arvu suhe kindlustatud objektide kindlustusjuhtumite arvusse. See element näitab, mitu objekti hävis või sai kahjustada.
3. Hävimise aste, s.o. kindlustushüvituse suhe kannatanud objektide kindlustussummasse. Ta näitab, missugusel määral hävisid (said kahjustada) kindlustusjuhtumi läbi teatud varaobjektid.
4. Hävinenud või kahjustada saanud objekti kindlustussumma suhe antud varaliigi kindlustatud objekti keskmisse kindlustussummasse. See võimaldab kindlaks määrata, kas saavad kahjustada või hävivad rohkem või vähem väärtuslikud objektid võrreldes keskmise kindlustatud objektiga.

Nimetatud nelja elemendi korrutamisel saame tulemuse, mis võrdub kindlustussumma kahjumlikkusega.

Illustreerime eelöeldut näitega, väljendades kahjumlikkuse elemendid tähtedega. Olgu

a - objektide (kindlustuste) arv,
b - kindlustatud objektide kindlustussumma,
c - kindlustatud objektide osas esinenud kindlustusjuhtumite arv,
d - hävinenud või kahjustatud objektide arv,
e - hävinenud (kahjustunud) objektide kindlustussumma,
f - kindlustushüvituste summa.

Seega kindlustussumma kahjumlikkuse elemendid väljenduvad järgmiste suhetena:

1) kindlustusjuhtumite esinemise sagedus - $\frac{c}{a}$,
2) kindlustusjuhtumite laastavus - $\frac{d}{c}$,
3) hävinemise aste - $\frac{f}{e}$,
4) hävinenud (kahjustunud) objekti kindlustussumma suhe antud varaliigi kindlustatud objekti keskmisse kindlustussummasse - $\frac{e}{d} : \frac{b}{a}$, sest $\frac{e}{d}$ on hävinenud (kahjustunud) objekti kindlustussumma, $\frac{b}{a}$ aga antud varaliigi kindlustatud objekti keskmine kindlustussumma.

Korrutades üksikud elemendid, saame

$\frac{c}{a} \cdot \frac{d}{c} \cdot \frac{f}{e} \cdot \frac{e}{d} \cdot \frac{a}{b} = \frac{f}{b}$, s.o. kindlustussumma kahjumlikkuse näitaja.

Eeltoodust nähtub, et kindlustussumma kahjumlikkus sõltub täielikult eespool toodud elementidest. Järelikult teised asjaolud peale varem mainitud nelja elemendi ei mõjusta kindlustussumma kahjumlikkust. Kindlustussumma kahjumlikkuse näitaja muutub ükskõik millise elemendi suuruse muutumisega. Elementide analüüs võimaldab kindlaks määrata, missugused elemendid on kindlustuse andja seisukohalt kõige kahjulikumad.

Järelikult kindlustussumma kahjumlikkuse elementide analüüsil on suur tähtsus riikliku kindlustuse töö õigel korraldamisel, sest see võimaldab võtta tarvitusele abinõusid kindlustussumma kahjumlikkuse vähendamiseks.

Kuid kindlustuse võtjatelt võetav netopreemia suurus ei ole ju midagi muud kui eelseisva perioodi kahjumlikkuse näitaja kindlustussumma iga saja rubla kohta. Järelikult netopreemia kindlaksmääramiseks saame kasutada eelneva perioodi kahjumlikkuse näitajat, seda ühes või teises suunas korrigeerides.

Kindlustusmaksete, sealhulgas ka netopreemiate suurust ei määrata praktikas kindlaks mitte iga aasta kohta eraldi, vaid pikema perioodi peale ette. Kuid muudatused kindlustussumma kahjumlikkuse näitajas on eelduseks kindlustusmaksete

suuruse muutmise küsimuse tõstatamiseks.

Brutopreemia (kindlustusmaksete) arvutamiseks lisatakse netopreemiale juurde nn. koormatis ehk lisand. Vastavalt üksikutele kindlustuse liikidele koosneb koormatis mitmesugustest elementidest. Üheks koormatise elemendiks on vastav lisand riikliku kindlustuse organite ülalpidamiseks (kindlustusaparaadi ülalpidamine, kaadrite ettevalmistus jne.).

Enamiku kindlustusliikide puhul läheb koormatisse ka kulu reservfondi moodustamiseks, et kindlustada kindlustusorganite tööd ka sel juhul, kui eelolevatel aastatel kindlustussumma kahjumlikkus peaks suurenema.

Samuti lülitatakse koormatisse kulud abinõude teostamiseks tulekahjude ja loomade lõppemise ärahoidmiseks. Vabatahtliku kindlustuse puhul lülitatakse koormatisse peale üldiste riikliku kindlustuse organite halduskulude ka kulud kindlustusagentidele tasu maksmiseks ja kindlustusaktiivi premeerimiseks.

Koormatise lülitamine netopreemia juurde toimub mitmesuguselt. Enamikel juhtudel kindlustusorganite halduskulud määratakse kindlaks kindlas summas kindlustussumma iga 100.- rbl. kohta. Ülejäänud osades aga määratakse koormatis kindlaks teatud protsendina brutopreemiast.

Näiteks moodustagu antud vabariigi kolhoosiehituste kohustusliku kindlustuse netopreemia 30 kopikat kindlustussumma igalt sajalt rublalt. Kindlustusorganite halduskulud on kindlaks määratud kahe kopika suuruses samalt summalt. Soodustuste andmiseks kolhoosidele, kellel on parimad näitajad tulekaitse alal, on ette nähtud 3% kindlustusmaksetest (brutopreemiast). Kuludeks tulekahjude ja loomade lõppemise ennetamiseks on ette nähtud 10% ja reservfondi moodustamiseks 2% kindlustusmaksetest.

Et osa koormatisest on kindlaks määratud brutopreemia, s.o. otsitava kaudu, siis leiame toodud näite põhjal brutopreemia järgmise valemi abil:

Kui brutopreemia suurus tähistada x-iga, siis

$$x = 30 + 2 + \frac{3x}{100} + \frac{10x}{100} + \frac{2x}{100},$$

millest x = 37.

Järelikult kindlustusmaksete suuruseks on 37 kopikat kindlustussumma igalt 100.- rublalt.

Kui me nii arvutame brutopreemia suuruse iga varaliigi kohta ja sellisena kehtestaksime kindlustustariifi, siis võiks juhtuda, et nendelt objektidelt, mille hukkumise oht on suur, tuleks võtta väga kõrgeid kindlustusmakseid. See oleks tõsiseks takistuseks kindlustuse levimisel. Sellepärast püütakse kindlustusmaksete suurust teatud määral nivelleerida ning osa koormatisest, mis muidu langeks suure hävimistõenäosusega objektidele, kantakse üle nende objektide kindlustustariifi, mille hävimise oht on vähem tõenäoline. Et ka antud varaliigi hävimise oht territoriaalse asukoha järgi on erinev, siis tehakse koormatise ümberpaigutamist ka territoriaalselt. Samuti tehakse ümberpaigutamist ka kindlustuse võtjate sotsiaalsete rühmade vahel.

Koormatise osalise ümberpaigutamise võimalus on avaram kohustusliku kindlustuse puhul, kuid üsna piiratud vabatahtliku kindlustuse puhul. Nimelt nõuab vabatahtlik varakindlustus kõige suuremat vastavust kindlustuse tariifimäärade ja mitmesuguste varaliikide hävimise ja kahjustumise juhtude vahel mitmesuguste kindlustusjuhtumite tagajärjel. Väikeste erinevuste puhul kindlustustariifides, eriti aga ühtse keskmise tariifimäära kasutamisel, võiks tekkida olukord, kus kindlustuse võtjad püüavad kindlustada ainult neid objekte, kus hävimise või kahjustumise oht on kõige suurem ning ei kindlusta objekte, kus hävimise või kahjustumise oht on väike. Selline olukord võiks tähendada aga kindlustuse andjale väga negatiivseid finantsresultaate töös.

Ühtsete tariifide kehtestamine ei ole otstarbekas ka kohustusliku kindlustuse osas, sest see tooks kaasa osale kindlustuse võtjaile liiga kõrged finantskohustused, teiste osas aga vähendaks alusetult nende kohustusi kindlustusorganite vastu. Kuid diferentseerimine kohustusliku kindlustuse puhul ei tarvitse olla nii suur kui vabatahtliku kindlustuse puhul.

7. Isikukindlustuse tariifide koostamise majanduslikud alused.[1]

Isikukindlustuses on põhilisteks kindlustusjuhtumiteks kindlustatu elamine teatud vanusepiirini, töövõime kaotus või surm. Sellepärast on kindlustusorganitel oma finantstöö korraldamiseks vaja teada selliste kindlustusjuhtumite saabumise tõenäolisust.

Kindlustusjuhtumite saabumise tõenäolisus tehakse kindlaks suremuse näitajate alusel. Suremuse näitajad kujutavad endast aasta jooksul surnud isikute arvu ja antud vanuserühma kõigi isikute arvu suhet.

Näiteks kui 1 000 000 kahekümneaastasest inimesest aasta jooksul suri 5 000 inimest, siis on suremuse näitajaks $\frac{5\,000}{1\,000\,000} = 0{,}005$ ehk arvutatult 1 000 inimese kohta promillides – 5 promilli. Seega suri keskmiselt aasta jooksul antud vanusega iga tuhande inimese kohta 5 inimest.

Igas vanuserühmas on inimeste suremus erinev, kuid statistika abil on võimalik kindlaks teha suremuse näitajate teatud kindel sõltuvus inimese vanusest.

Isikukindlustuse tariifide koostamiseks kasutatakse spetsiaalseid tabeleid, mis sisaldavad järgmisi andmeid:

1) isikute arv, kes elavad teatud vanuseni;
2) isikute arv, kes surevad aasta jooksul;
3) suremuse näitaja.

Viimane näitaja saadakse statistiliste vaatluste alusel.

Korrutades sündinute või teatud vanuseni elanute arvu (tuhandetes) suremuse näitajaga, arvutatakse aasta jooksul surevate inimeste arv. Oletame, et 100 000 inimesest kuni 19 aastaseks saamiseni elas 69 050 inimest. Antud vanusega inimeste suremuse näitaja (100 000 inimese kohta) on 5,15. Korrutades 69,05 . 5,15 saame 356. See ongi arv, mis näitab palju neist inimestest sureb aasta jooksul. Järelikult kuni

---

[1] vt. Ф.В. Коньшин, Государственное страхование в СССР, Госфиниздат, Москва, 1957, lk. 239 jj.

20 aastaseks saamiseni elab 69 050 - 356 = 68 694. Suremuse näitaja 20 aasta vanuste inimeste osas on 5,43. Järelikult toodud 20-aastastest inimestest sureb aasta jooksul 68,694 . 5,43 = 373 inimest.

Teades antud vanuserühma suremuse näitajat, võime koostada tabeli, mida saame kasutada isikukindlustuse tariifide väljatöötamiseks.

Isikukindlustuse lepingud sõlmitakse tavaliselt 5 - 20 aastaks ning kindlaksmääratud tähtaja jooksul kindlustuse võtja maksab perioodiliselt kindlustusmakseid. Kindlustuse andja kohustub välja maksma kindlustussumma surma või töövõime kaotuse korral või ka elamisel lepingu tähtaja lõpuni.

Oma finantskohustuste täitmiseks kindlustuse andja loob laekunud kindlustusmaksete arvel spetsiaalsed fondid. Et need fondid on ajutiselt vabad, siis krediidisüsteemi abil viiakse nad rahvamajanduslikku ringlusse ning nad annavad kindlustuse andjale teatud tulu. Järelikult kindlustusmaksete suuruse kindlaksmääramisel tuleb arvestada ka seda tulu, mida kindlustuse andja saab nende vahendite kaasatõmbamisest ringlusse.

Kindlustuse andja poolt saadav tulu sõltub fondi paigutatud summa suurusest, ajast, mille jooksul ta on ringluses, ja protsendimäärast. Seejuures fondi suurenemine mainitud tulu arvel toimub liitprotsendi alusel, s.o. põhisummale liidetakse igal aastal protsendid, millelt siis järgmisel aastal omakorda makstakse protsente. Vastavate tabelite abil saab kindlaks teha, kui suureks muutub ükskõik missugune summa teatud aastate jooksul teatud protsendimäära juures.

Kuid isikukindlustuses on oluline teada ka seda, kui palju peaks maksma kindlustuse võtja antud momendil, et ettenähtud tähtajaks moodustuks vajalik summa. Näiteks isik sõlmib kindlustuslepingu 15 aastaks 100 rublale. Järelikult on vaja teada, kui palju ta peaks maksma, et 15 aasta möödudes viie protsendi puhul aastas, antud summast saaks 100 rbl. või teisiti väljendades, mitu kopikat tuleks antud momendil maksta, et 15 aasta pärast moodustuks 1 rbl. See leitakse

vastava matemaatilise meetodi abil. Toodud näite puhul tuleks maksta lepingu sõlmimisel 48 rbl. ehk 48 kopikat kindlustussumma 1 rbl. kohta. Seda summat nimetatakse ühe rubla tulevase makse kaasaegseks väärtuseks ehk diskonteerivaks korrutajaks.

Vastavalt protsendimäära suurenemisele ja vajaliku summa moodustumise tähtaja pikenemisele diskonteeriva korrutaja suurus väheneb.

Toome näite 5% protsendimäära puhul.

aastad	diskonteerivad korrutajad
1	0,95238
5	0,78353
10	0,61391
15	0,48102
20	0,37689

Korrutades summa, mis teatud aja möödudes peab moodustama diskondeeriva korrutaja, saame summa, mis tuleks antud momendil maksta.

Näiteks isiku kindlustuslepingu sõlmimisel 250 rublale tähtajaga 10 aastat tuleks maksta

$$250 \cdot 0{,}61391 = 153{,}48 \text{ rbl.}$$

Isikukindlustuslepingu sõlmimisel samale summale 20 aastaks, tuleks maksta

$$250 \cdot 0{,}37689 = 49{,}22 \text{ rbl.}$$

Kindlustuse andja poolt kindlustusmaksete arvel loodav fond peab võimaldama kindlustuse andja kõigi finantskohustuste täitmist, mis ta endale on võtnud kindlustuslepingutega. Kindlustuse andja finantskohustuste täitmiseks vajaliku fondi suurus sõltub kindlustussumma suurusest ja netopreemiast, mis ei sisalda summasid kindlustusoperatsioonide läbiviimisega seotud kulude katteks. Netopreemia määrad peavad olema kindlas sõltuvuses kindlustussumma väljamaksmise tõenäosusest.

Vaatleme netopreemia arvutamise kõige lihtsamat moodust

kindlustamisel surma puhuks, kui leping on sõlmitud tähtajaga üheks aastaks.

Olgu kindlustus sõlmitud 40-aastase isikuga. Sellises vanuses isikuid on 59 126. Kõik nad sõlmisid kindlustuslepingu 100 rublale. Kui suur peab olema netopreemia, et kindlustuse andja saaks täita oma finantskohustused kindlustusmaksete väljamaksmiseks?

Suremuse tabeli kohaselt surmajuhtude arv aastas on 675. Järelikult kindlustuse andjal tuleb välja maksta 67500 rbl., sellepärast kindlustatult tuleb võtta

$$\frac{67500}{59126} = 1{,}14 \text{ rbl.}$$

Kui tinglikult lähtuda sellest, et väljamaksed tuleb teha aasta alguses, siis saadud tulemus ongi netopreemia. Antud netopreemia suurus on võrdne 40-aastaste inimeste tõenäoliste surmajuhtude arvule promillides ühes aastas. Kui eeldada, et kindlustussummade väljamaksmine toimub ainult aasta lõpus, siis on netopreemiat vajalik vähendada nende summade võrra, mida kindlustuse võtja saab vahenditelt protsentidena. Järelikult 1,14 rbl. on vaja korrutada diskonteeriva korrutajaga. Kui protsendimääraks on 5% aastas, siis tuleb korrutada 0,95238-ga. Saame tulemuseks 1,09 rbl., mis ongi netopreemiaks.

Sama tulemuse võib saada veelgi lihtsamalt: korrutada 40-aastaste kodanike suremuse näitaja promillides (1,14) sama diskonteeriva korrutajaga.

Pikaajaliste kindlustuste puhul on netopreemia arvutamine tunduvalt keerukam. Nimelt tuleb pikaajaliste kindlustuste puhul arvestada kindlustatu vanuse suurenemist kindlustuse kehtivuse ajal. Seoses sellega muutub iga aasta jooksul surma saabumise tõenäolisus ja aeg lepingu sõlmimise momendist kuni kindlustussumma tõenäolise väljamaksmiseni. Samuti tuleb arvestada seda, et enamik kindlustuse võtjaid ei tasu kindlustusmakseid mitte korraga kogu kindlustuse aja eest ette, vaid aastamaksetena. Järelikult on sel juhul vajalik ka aasta netopreemiate arvutamine, kusjuures aasta ne-

topreemiate summa peaks võrduma netopreemiale, mis tuleks maksta kindlustusmakse ühekordsel tasumisel kogu aja eest ette.

Kindlustusoperatsioonide läbiviimisega seotud kulud katab kindlustuse andja koormatise ehk lisandi arvel. Koormatise arvel kaetakse sellised kulud, nagu tasu agendile kindlustuslepingute sõlmimise eest, arstide töötasu kindlustatud isikute läbivaatamise eest, kindlustuse andja üldised haldus-majanduskulud, vahendid kindlustusaktiivi premeerimiseks jne.

Netopreemia pluss koormatis moodustavad brutopreemia ehk kindlustusmakse tegeliku suuruse.

II peatükk.

VARAKINDLUSTUS NSV LIIDUS.

Varakindlustuse eesmärgiks on võimaldada kooperatiivkolhooslikel ettevõtetel ja organisatsioonidel ning kodanikel reservide loomist nendeks juhtudeks, kui nende vara peaks hävima või saama vigastada. Reservide olemasolu korral on tagatud hävinud vara kiire taastamine ja sel teel sotsialistliku laiendatud taastootmisprotsessi jätkamine või kodaniku heaolu taseme säilitamine.

Varakindlustust NSV Liidus teostatakse nii kohustuslikui ka vabatahtliku kindlustusena. Kohustuslikus korras kuuluvad kindlustamisele kolhoosliku omandi ja isikliku omandi kõige tähtsamad objektid, kuna vabatahtlik kindlustus on mõeldud nendeks juhtudeks, kus kohustuslik kindlustus pole ette nähtud või siis täiendava kindlustusena kõrvuti kohustusliku kindlustusega.

1. Kohustuslik määrkindlustus.[1]

Riikliku kindlustuse põhiliigiks NSV Liidus on kohustuslik määrkindlustus. Kohustuslik määrkindlustus praegusel kujul on reguleeritud NSV Liidu Ülemnõukogu poolt 4.aprillil 1940.a. vastuvõetud seadusega "Kohustusliku määrkindlustuse kohta", NSV Liidu Ülemnõukogu Presiidiumi 8.juuli 1942.a. seadlusega "Kohustusliku määrkindlustuse muutmise ja täiendamise kohta" ning NSV Liidu Ülemnõukogu Presiidiumi seadlusega 7. detsembrist 1959.a. "1940. aasta 4. aprilli seaduse "Kohustusliku määrkindlustuse kohta" osalisest muutmisest".

Eesti NSV-s on kohustusliku määrkindlustuse küsimused peale selle reguleeritud Eesti NSV Ministrite Nõukogu 30.detsembri 1959.a. määrusega nr. 489 "Kohustuslikust määrkindlustusest Eesti NSV-s".

Kohustusliku määrkindlustuse ülesandeks on kolhooslik-kooperatiivse, samuti kodanike isikliku omandi kõige tähtsamate objektide kindlustamine stiihiliste õnnetuste juhtudel. Ta soodustab kolhooside organisatsioonilis-majanduslikku tugevnemist, tootmisprotsessi katkestamatust, põllumajanduslike kultuuride viljakuse tõusu ja loomakasvatuse arenemist. Samuti kasvatab ta kodanikes hoolikat suhtumist nii ühiskondlikku kui ka isiklikku omandisse.[2]

Kindlustuse võtjateks kohustusliku määrkindlustuse alal on kolhoosid ja kodanikud.

Kindlustamisele kuuluv vara:

Kolhoosides kuulub kohustuslikule kindlustamisele enamik vara, kusjuures kindlustamisele kuuluvad objektid võib jaotada kolme rühma:

---

[1] Oma nimetuse on antud kindlustuse liik saanud sellest, et teatud varaobjektid kuuluvad kohustuslikult kindlustamisele ja nende väärtuseks võetakse seaduses ettenähtud määr (norm).

[2] vt. Ф.В. Коньшин, Государственное страхование в СССР, Москва, 1957, lk. 91.

1) hooned, sisseseaded, inventar, transpordivahendid (välja arvatud mehhaniseeritud transpordivahendid, nagu autod jne.), püügilaevad, saadused, toorained ja materjalid;
2) põllumajanduslikud külvid, sealhulgas ka lavades ja kasvuhoonetes asuvad, puukoolid ning puuvilja ja marjaaedade saagid;
3) veised, lambad, kitsed ja sead vanusega 6 kuust; hobused vanusega 1 kuni 18 aastani (excl.), noored tõuhobused aga 6 kuust alates.

Kohustuslikule kindlustamisele ei kuulu kolhooside traktorid, mootorid, põllumajandusmasinad ja -riistad ning autod ja muud mehhaniseeritud transpordivahendid.

Kodanike varast kuuluvad kohustuslikule kindlustamisele:
1) hooned,
2) veised vanusega 6 kuust, sead vanusega 1 aastast ja hobused vanusega 1 kuni 18 aastani (excl.).

Kindlustusvastutuse juhud.

Kohustusliku määrkindlustuse alal kannab riiklik kindlustus vastutust järgmistel juhtudel:
1. Hoonete, inventari, sisseseadete, transpordivahendite (välja arvatud mehhaniseeritud transpordivahendid), saaduste, toorainete ja materjalide puhul kahjude osas, mis tekkisid tulest, pikselöögist, plahvatusest (kuigi pikselöögi või plahvatuse tagajärjel tulekahju ei tekkinud), üleujutusest maavärisemisest, tormist, marust, paduvihmast, rahest, maavarisemisest, ja maa libisemisest. Samuti kannab riiklik kindlustus vastutust neil juhtudel, kui tulekahju levimise ärahoidmiseks või äkilise üleujutuse ähvardusel oli vajalik hoone lammutada või teise kohta üle viia.
2. Põllumajanduskultuuride osas kannab riiklik kindlustus vastutust kahjude puhul, mis tekivad:
   a) rahest, paduvihmast, tormist ja tulest kasvu ajal;
   b) liigveest, külmumisest, haudumisest, hallast ja üleujutusest.
3. Loomade kindlustuse alal kannab riiklik kindlustus vastu-

tust loomade hukkumisel, haiguse või õnnetusjuhtumi tagajärjel, samuti loomade hädatapmise juhtudel. Kuid hädatapmise juhtudel kannab riiklik kindlustus vastutust ainult järgmiste tingimuste olemasolul:

1) kui tapmine toimus veterinaararsti või veterinaarvelskri, nende puudumisel aga külanõukogu esimehe või saadiku korraldusel siis, kui loomaga juhtus õnnetus ja teda ähvardas vältimatu hukkumine;
2) kui tapmine toimus veteriaararsti või veterinaarvelskri korraldusel seoses abinõude tarvituselevõtmisega võitluses taudide vastu;
3) kui tapmine toimus veterinaararsti või veterinaarvelskri korraldusel parandamatu haiguse tagajärjel, mis ei võimaldanud looma edaspidist kasutamist.

Kõigil teistel hädatapmise juhtudel riiklik kindlustus kindlustusvastutust ei kanna. Samuti ei kanna riiklik kindlustus vastutust vanuse tõttu hukkunud loomade eest.

4. Püügilaevade kindlustuse alal kannab riiklik kindlustus kindlustusvastutust kahjude puhul, mis tekkisid
   a) tulekahjust, pikselöögist, tormist, rajust, tuulekeerisest ja marust;
   b) põrkest vastu põhja, kaljusid, veealuseid kive ja igasuguste liikumatute või ujuvate esemete vastu, kui põrge tekkis tormi, raju, tuulekeerise, maru või udu tõttu;
   c) laeva sattumisest madalikule tormi, raju, tuulekeerise, maru või udu ajal.
   d) mootorite või aurukatelde lõhkemisest;
   e) laevade vigastumisest jää tõttu sõidu ajal või seisul kohtades, mis on tunnistatud ohutuks talvitamisele jäämiseks;
   f) laeva teadmata kaotsiminekust tormi, raju, tuulekeerise või maru tagajärjel.

Püügilaevade kindlustamist eelloetletud loodusõnnetuste vastu teostatakse ainult Läänemerel (Balti merel), Peipsi ja Pihkva järvel.

Kindlustusvastutuse ulatus.

Riikliku Kindlustuse vastutuse ulatus, s.o. tema poolt makstavate kindlustushüvituste suurus vara hävimise või riknemise juhtudel loodusõnnetuse tagajärjel, on kindlaks määratud diferentseeritult, sõltuvalt kindlustatud varast ja kahju suurusest.

1. Kolhoosidele kuuluvate hoonete, inventari, sisseseadete, transpordivahendite ja püügilaevade hävimisel tule või teiste loodusõnnetuste tagajärjel makstakse kindlustushüvitus välja vara täies väärtuses inventeerimishinde järgi.
2. Kolhooside saaduste, toorainete ja materjalide hävimisel - 80% nende väärtuses inventeerimishinde järgi.
3. Kolhooside põllumajanduskultuuride hävimise juhul makstakse kindlustushüvitust Eesti NSV linnades ja rajoonides erinevalt, lähtudes 40% saagi keskmisest maksumusest riiklike kokkuostuhindade järgi. Seejuures saagi 40% keskmine maksumus on kindlaks määratud iga rajooni (linna) ja ka iga kultuuri kohta.

Nii näiteks on Tartu rajoonis 40% saagi maksumuseks hektarilt talirukkil 35 rbl., talinisul 35 rbl., suvinisul 35 rbl., odral 25 rbl., mitmeaastastel põldheintel 20 rbl., kartulil 110 rbl. Pärnu linnas on 40% saagi maksumusest rukkil 27 rbl., talinisul 27 rbl., suvinisul 25 rbl., odral 20 rbl., mitmeaastastel põldheintel 15 rbl., ja kartulil 110 rbl.

Reale põllumajanduslikele kultuuridele on ette nähtud ühesugune saagimaksumus kogu vabariigi ulatuses. Näiteks on kaera saagi 40% maksumus 20 rbl. hektarilt, kaunviljadel 60 rbl., köögikultuuridel (sealhulgas ka söödajuurvili) 190 rbl., puukoolidel 2 000 rbl., lavadelt ja kasvuhoonetelt 5 000 rbl. hektarilt jne.

Loomade hukkumise korral (nii kolhooside kui ka kodanike loomade puhul) makstakse kindlustushüvitust lähtudes nende 40%-lisest keskmisest maksumusest riiklike kokkuostuhindade järgi. Kindlustusvastutuse ulatus rublades on kindlaks

määratud ühe looma kohta. Nii on veise kindlustusvastutuse määraks 100 rbl., hobusel 100 rbl., lambal ja kitsel 10 rbl. ja seal 35 rbl.

Kui kindlustatakse 1 aasta vanuseid hobuseid, 6 kuuseid kuni 2 aasta vanuseid tõuhobuseid või kuue kuu kuni aasta vanuseid veiseid, siis vähendatakse kindlustusvastutust 50% võrra, sest loomad selles vanuses ei ole veel täisväärtuslikud.

Kolhooside 18 aasta (incl.) vanuste tõuhobuste, üle ühe aasta vanuste tõuveiste, -lammaste, -kitsede ja -sigade puhul kannab riiklik kindlustus vastutust 80% ulatuses nende kindlustushindest.[1] Seega kohustuslik määrkindlustus loob stiimuli kolhoosidele tõukarja rajamiseks, mis teatavasti on produktiivsem.

4. Kodanikele kuuluvate hoonete kindlustamisel kannab riiklik kindlustus vastutust maal asuvate hoonete osas kindlustushinde täies ulatuses, linnades asuvate hoonete osas aga Eesti NSV Kohaliku Majanduse Ministeeriumi poolt määratud hinde järgi.

Kindlustusvastutuse ulatus ja sellest tulenevalt kindlustushüvituse maksmise kohustus eespool mainitud ulatuses kehtib ainult vara täielikul hävimisel. Kui vara hävib osaliselt, siis makstakse ka kindlustushüvitusest ainult vastav osa, s.o. proportsionaalselt objekti väärtusele. Ühelgi juhul ei või makstav kindlustushüvitus ületada kindlustushinnet ega ka kahju tegelikku suurust.

Riikliku kindlustuse vastutus tekkinud kahju puhul algab automaatselt vastava varaobjekti majandisse saabumisega või vastava looma jõudmisega ettenähtud vanusepiirini. Vastutus lõpeb antud varaobjekti lahkumisega majandist või loomade osas kindlaksmääratud vanusepiiri ületamisega.

Teatava erandi moodustavad põllumajanduskultuurid, mille puhul riikliku kindlustuse vastutuse algusmoment

---

[1] Tõuloomade kindlustushinne määratakse kindlaks iga looma kohta individuaalselt või keskmisena kõigi antud liiki tõuloomade kohta.

on kehtestatud arvestades kultuuride erinevusi. Näiteks külvatud kultuuride ja kartuli osas algab riikliku kindlustuse vastutus tõusmete ilmumisel, mitte aga külvimomendist. Istutatud kultuuride (tomat, kapsas jt.) puhul algab vastutus istutamise momendist, puuvilja- ja marjaaedade eest - õiepungade värvumisest jne. Kahjude puhul vihmavalingust ja tormist, mis tekitasid väljauhtumise ja kinnituiskamise, samuti ülelujutamisest tekkinud kahjude puhul algab riikliku kindlustuse vastutus külvimomendist. Seega vastutuse algusmoment põllumajanduskultuuride osas on seotud selliste näitajatega, mis võimaldavad objektiivselt kindlaks määrata kahju tekkimise.

Põllumajanduskultuuride kindlustus lõpeb saagi koristamisega. Kui aga saak on hävinud või kannatanud sügiseste hallade tagajärjel, siis tekkinud kahjude eest riiklik kindlustus vastutust ei kanna.

Riikliku kindlustuse vastutuse selline kindlaksmääramine stimuleerib põllumajanduskultuuride õigeaegsele külvamisele kevadel ja nende koristamisele sügisel.

Kindlustusmaksed (kindlustuspreemiad).

Et riikliku kindlustuse kindlustusfond luuakse kindlustuse võtjate sissemaksetest, siis fikseeritakse seaduses ka kindlustuse võtjalt võetavate kindlustusmaksete (kindlustuspreemiate) suurus.

Kindlustusmaksete suurus on diferentseeritud sõltuvalt kindlustusobjektist, objekti asukohast ja sellest, kellele objekt kuulub. Objekti kuuluvuse järgi on kolm kategooriat:

1) kolhooside kindlustusobjektid;
2) kindlustusobjektid kolhoosnikute, tööliste ja teenistujate majapidamistes;
3) kindlustusobjektid muude kodanike majapidamistes.

Kindlustusmakse suurus määratakse kindlaks rublades kindlustussumma sajalt rublalt.

Nii näiteks hoonete kindlustuse alal on kindlustusmaksete määraks maalasuvatelt kolhooside hoonetelt 0,20 rbl., kolhoosnikute, tööliste ja teenistujate hoonetelt 0,70 rbl. ja

TARTU ÜLIKOOLI

muude kodanike hoonetelt 1 rbl. kindlustussumma igalt sajalt rublalt. Linnades asuvatelt kolhooside hoonetelt on kindlustusmakse määr 0,20 rbl., kolhoosnikute, tööliste ja teenistujate hoonetelt 0,50 rbl. ja muude kodanike hoonetelt 0,50 rbl. kindlustussumma igalt sajalt rublalt.

Kindlustusmakse määraks kolhooside mittetõuveiselt on 1,50 rbl., kolhoosnikute, tööliste ja teenistujate veiselt 3 rbl. ja muudele kodanikele kuuluvatelt veistelt 6 rbl. kindlustussumma igalt sajalt rublalt. Kolhoosi tõuveistelt on kindlustusmakse määraks 1,10 rbl. kindlustussumma igalt sajalt rublalt, kuna kodanike majandeis tõuveiseid kohustusliku määrkindlustuse korras eraldi kindlustamisele ei kuulu.

Kindlustusmaksete määrad põllukultuuride osas on kindlaks määratud üksikute kultuuride kohta. Nii näiteks on tali- ja kaunviljade kultuuridelt kindlustusmakse määraks 8 rbl., kartulil 3 rbl., söödajuurviljadel 1 rbl. jne. hektarisaagi kindlustussumma igalt sajalt rublalt.

Seega kindlustusmaksete määrad on diferentseeritud selliselt, et soodustada eeskätt kolhooside arengut ja kolhoosides tõukarja aretamist ning intensiivistada nende majandusliikku tegevust kõikidel alade.

Kindlustusmaksed suvi- ja taliviljade külvide eest arvutatakse kolhoosilt külviplaani järgi, mitmeaastaste põldheinte möödunud aastate külvide eest niiduplaani järgi, marjaaedade ja muude istanduste eest aga tegeliku pinna järgi. Üle plaani külvatud pinnad kindlustatakse tasuta. Seega, mida rohkem kolhoos ületab plaani, seda odavam tuleb talle külvide kindlustamine.

Kohustuslikule määrkindlustusele kuuluva vara registreerimine toimub üks kord aastas. Kindlustusmaksed arvutatakse vara eest, mis võeti arvele registreerimisel. Automaatsuse printsiibi tõttu loetakse kindlustatuks iga kohustuslikule määrkindlustusele kuuluv varaobjekt tema majandisse saabumise momendist, kuid pärast vara registreerimist majandisse saabunud vara eest võetakse kindlustusmakseid alles pärast järjekordse vara registreerimise läbiviimist.

Kohustuslikule määrkindlustusele kuuluva vara varjamise või registreerimisel vahelejäämise avastamise juhul, võetakse kindlustusmakseid ka aja eest, mil vara ei olnud arvele võetud, kuid mitte rohkem kui kahe aasta eest tagant järele.

Kohustusliku määrkindlustuse makseid arvutavad riikliku kindlustuse organid. Igale kindlustuse võtjale antakse vormikohane kindlustustunnistus.

Kohustusliku määrkindlustuse maksed tulevad tasuda kodanikel iga aasta 15. augustiks, kolhoosidel aga ajatatult kolmeks tähtajaks: 30% maksetest 15. juuliks, 30% - 1.septembriks ja 40% - 1. novembriks.

Tähtajaks tasumata kindlustusmaksed muutuvad maksevõlaks, millelt arvutatakse viivist iga päeva eest kolhoosidelt 0,05%, kodanikelt 0,1%.

Kohustusliku määrkindlustuse maksetest eraldatakse 10% tulekahjude ja loomade hukkumise vältimiseks ja selle vastu võitlemise abinõude finantseerimiseks, samuti põllukultuuride hävimise ja vigastumise vältimiseks. Nimetatud ürituste loetelu ja summade kasutamise korra määrab kindlaks Eesti NSV Ministrite Nõukogu.

0,5% kohustusliku määrkindlustuse maksetest kulutatakse riikliku kindlustuse alase massilise selgitustöö läbiviimiseks ja kindlustusaktiivi (ühiskondlike kindlustusinspektorite jt.) premeerimiseks.

Kohustusliku määrkindlustuse soodustused.

Suur tähtsus kolhooside majandusliku tegevuse stimuleerimisel on kohustusliku määrkindlustuse alal antavatel soodustustel.

Vastavalt kehtivale seadusandlusele alandatakse kindlustusmakseid (kindlustuspreemiaid) kuni 50% ulatuses nendele kolhoosidele, kellel on parimad näitajad tulekaitse seisukorra alal ja kes püstitavad tulekindla katusega (katusekivist, plekist, eterniidist jt.) hooneid. Kindlustusmaksete vähendamine neile kolhoosidele toimub hoonete, inventari, seadmete, transpordivahendite (välja arvatud mehhaniseeritud transpordivahendid), saaduste, toorainete ja materjalide kind-

lustuse eest. Kindlustusmaksete alandamise ulatus üksikutele kolhoosidele määratakse kindlaks rajooni (linna) töörahva saadikute nõukogu täitevkomitee otsusega tuletõrje järelevalveorganite esildiste ja riikliku kindlustuse inspektuuride otsuste alusel.

Rajooni (linna) töörahva saadikute nõukogu täitevkomiteel on õigus riikliku kindlustuse inspektuuride esildusel vabastada osaliselt või täielikult ka üksikute kodanike majandeid kohustusliku määrkindlustuse maksetest.

Kindlustuse võtjate kohustused.

Et riikliku kindlustuse organitel lasub kohustus kahju tekkimise juhtudel maksta kindlustushüvitust, siis sellest tulenevalt on neil õigus nõuda ka kindlustuse võtjatelt teatud kohustuse täitmist - eeskätt vara hoidmise kui ka õnnetusjuhtumitest teatamise osas.

Kõik kindlustuse võtjad on kohustatud pidama kindlustatud vara ja külve täielikus korras ja ranges koeskõlas tulekaitse-, agronoomiliste ja veterinaareeskirjadega ning võtma tarvitusele kõik neist olenevad abinõud tulekahjude, loomade haigestumiste jne. vältimiseks.

Kindlustatud vara hävimisest või vigastamisest (riknemisest) loodusõnnetuste läbi peavad kindlustuse võtjad teatama. Kolhoosid peavad teatama õnnetusjuhtumitest tekkinud kahjudest külanõukogule ja kindlustusinspekterile, teised kindlustuse võtjad ainult külanõukogule. Hoonete ja muu vara hävimise korral tulekahjudest, üleujutustest jne., samuti loomade hukkumise puhul tuleb teatada hiljemalt ühe ööpäeva jooksul arvates loodusõnnetuse või õnnetusjuhtumi päevast. Püügilaevade hävimise või vigastumise korral tuleb teatada hiljemalt viie ööpäeva jooksul arvates loodusõnnetuse päevast, põllumajanduskultuuride hukkumise või riknemise korral - samuti viie ööpäeva jooksul arvates nende hukkumise või riknemise kindlakstegemise momendist (päevast).

Kindlustuse võtjatelt saabunud teadaannetest peavad külanõukogud hiljemalt järgmisel päeval teatama kindlustusinspektuurile.

Küllaltki lühikesed tähtajad tekkinud kahjust teatamiseks on vajalikud kahju tekkimise tõeliste põhjuste väljaselgitamiseks ja kahju tegeliku suuruse kindlakstegemiseks.

Kahjuaktide koostamise kord.

Tekkinud kahju kohta tuleb koostada akt, mis on aluseks kindlustushüvituste väljaselgitamisel.

Kindlustatud loomade hukkumise korral maal koostab akti küla töörahva saadikute nõukogu esimees või tema poolt volitatud külanõukogu saadik. Linnades koostab akti kindlustusinspektor või veterinaararst. Akti koostamisest kolhoosides võtavad osa kohustuslikult kolhoosi esimees või selleks eraldi volitatud isik. Kahju korral kodanike majapidamistes võtab alati akti koostamisest osa perekonnapea või täisealine perekonna liige. Kõikidel juhtudel peab akti koostamise juures viibima veel kaks tunnistajat (manukat).

Hoonete, inventari, põllumajanduskultuuride, püügilaevade ja muu vara hävimisel või vigastumisel koostavad aktid riikliku kindlustuse organid. Aktide koostamine toimub kindlustuse võtja, külanõukogu esindaja ja kahe tunnistaja osavõtul. Põllumajanduskultuuride hävimise korral peab akti koostamisest kohustuslikult osa võtma ka majandi agronoom.

Tuleb märkida, et riikliku kindlustuse organid ei hüvita tekkinud kahjusid neil juhtudel, kui kindlustatud vara hävimine või vigastumine toimus kolhoosi juhatuse süü läbi, kodanike majapidamistes aga kindlustuse võtja või tema perekonna täisealise liikme süü läbi. Samuti on riikliku kindlustuse organitel õigus esitada kohtu korras hagi väljamaksetud kindlustushüvituse tagasinõudmiseks isikutelt, kes on süüdi vara hävimises või vigastumises. Riiklik kindlustus võib keelduda kindlustushüvituse maksmisest ka neil juhtudel, kui kindlustuse võtja õigeaegselt ei teatanud vara hävimisest või vigastumisest, kuigi tal oli selleks võimalusi.

2. Kolhooside põllumajandustehnika ja mehhaniseeritud transpordivahendite vabatahtlik kindlustus.

Kolhooside põllumajandustehnika ja mehhaniseeritud transpordivahendite vabatahtlik kindlustus on reguleeritud NSV Liidu Ministrite Nõukogu 11.detsembri 1959.a. määrusega nr. 1333, Eesti NSV Ministrite Nõukogu 30.detsembri 1959.a. määrusega nr. 486 ja NSV Liidu Rahandusministeeriumi poolt 4.veebruaril 1960.a. kinnitatud eeskirjadega.

Selle kindlustusliigi ülesandeks on võimaldada kolhoosidele oma vara täiendavat kindlustamist, kuna mitte kõik kolhoosi vara objektid ei kuulu kohustuslikule määrkindlustusele.

Selle kindlustuse liigi järgi võidakse kindlustada:

1) põllumajandustehnikat - traktoreid koos haakeinventariga, jõumasinaid (välja arvatud abiettevõtete ja elektrijaamade sisseseade juurde kuuluvad), põllumajandusmasinaid ja -riistu;

2) mehhaniseeritud transpordivahendeid - autosid, veokeid (haakeveokiga), mootorrattaid, mootorsaane, kaatreid, mootorpaate jt.

Vabatahtlikku kindlustust teostatakse põllumajandustehnika ja mehhaniseeritud transpordivahendite hävimise või vigastamise juhtudeks tulekahju, pikselöögi, üleujutuse, maaväringu, tormi, maru, paduvihma, maa varisemise ja libisemise, samuti avarii tagajärjel.

Kindlustusleping sõlmitakse 1-aastase tähtajaga. Kindlustusleping jõustub selle päeva kella 24.oo-st, mil kolhoos tasus vähemalt 50% kindlustusmaksetest.

Kindlustussumma suurus määratakse kindlaks kolhoosi juhatuse soovi kohaselt, kuid mitte suuremana kindlustatud vara 80%-lisest väärtusest. Seejuures kõik kindlustatavad objektid loetakse kindlustatuks ühesuguse protsendiga. Kindlustatuks loetakse nii see vara, mis kolhoosil oli kindlustuslepingu sõlmimisel kui ka tema poolt lepingu kehtivuse perioodil juurdesoetatud vara.

Kindlustusleping võidakse sõlmida põllumajandustehnika ja mehhaniseeritud transpordivahendeile koos või ainult põllumajandustehnika või mehhaniseeritud transpordivahendite kindlustamiseks.

Kindlustusmaksed arvutatakse kindlustussumma igalt sajalt rublalt järgmistes määrades:

1) põllumajandustehnikalt 0,20 rbl.,

2) mehhaniseeritud transpordivahenditelt 1,00 rbl.

Põllumajandustehnika ja mehhaniseeritud transpordivahendite üheaegsel kindlustamisel arvutatud kindlustusmaksete summat vähendatakse 10% võrra. Seega soodustatakse just kolhooside vara laialdasemat kindlustamist. Maksete vähendamine on võimalik sellepärast, et kindlustusobjektide ringi suurenemisega toimub kindlustusorganite riisiko suhteline vähenemine.

Kindlustusmaksed tasutakse kindlustuse võtja soovi kohaselt kas korraga või kahel tähtajal: 50% hiljemalt viie päeva jooksul pärast riikliku kindlustuse inspektuurilt teate saamist kindlustuslepingu sõlmimise võimaluse kohta. Ülejäänud osa hiljemalt kahe kuu jooksul alates kindlustuse jõustumise päevast.

Arvutatud kindlustusmaksete summa või selle 50%-lise osa tasumisel annab kindlustusinspektuur hiljemalt viie päeva jooksul välja kindlustustunnistuse.

Kindlustusmaksete teise osa tähtajaks mittetasumisel või mittetäielikul tasumisel vähendatakse kindlustussummat vastavalt faktiliselt laekunud maksete summale. Peale teise tähtaja möödumist tasutud kindlustusmaksed tagastatakse kolhoosile, sest kindlustussumma on juba redutseeritud.

Põllumajandustehnika ja mehhaniseeritud transpordivahendite eest, mis kolhoos omandas lepingu kehtivuse perioodil, kindlustusmakseid ei võeta. Kolhoosist lepingu kehtivuse perioodil väljaläinud vara eest kindlustusmakseid ei tagastata.

Kindlustatud objekti hävimisel makstakse kindlustushüvitus välja vastava objekti kindlustussumma ulatuses. Objek-

ti vigastumise (osalise hävimise) korral makstakse kindlustushüvitus välja proportsionaalselt kahju suurusega. Kolhoosile hüvitatakse ka tehtud kulud kindlustatud vara päästmiseks, kahju vältimiseks või vähendamiseks loodusõnnetuse või avarii korral, samuti otstarbekalt tehtud kulutused vara kordaseadmiseks pärast loodusõnnetust või avariid. Kindlustushüvitus koos vara päästmise ja tema kordaseadmise kuludega ei tohi ühelgi juhul ületada summat, millega hävinud või vigastatud vara oli kindlustatud, samuti 80% tema väärtusest, mis on arvutatud hävimise (vigastamise) päevaks riiklike hindade järgi.

Kindlustushüvitust ei maksta, kui kindlustatud vara hävis või sai vigastada kolhoosi juhatuse süü läbi. Seejuures ei maksta kindlustushüvitust põllumajandusmasinate ja mehhaniseeritud transpordivahendite hävimise või vigastamise juhtudel, mis on tekkinud tehniliste riketega masinate ja transpordivahendite kasutamisel. Teatavasti ei ole lubatud tehniliste rikete esinemise puhul masinaid ekspluateerida.

3. Põllumajanduskultuuride vabatahtlik kindlustus.

Lisaks põllumajanduskultuuride kindlustamisele kohustusliku määrkindlustuse järgi on võimalik kolhoosidel täiendavalt kindlustada põllumajanduskultuure vabatahtliku kindlustuse korras. Samuti võivad oma põllumajanduskultuure vabatahtliku kindlustuse korras kindlustada kooperatiivsed ja ühiskondlikud organisatsioonid.[1]

Vabatahtliku kindlustuse korras võidakse kindlustada 1) üheaastaste põllumajanduskultuuride külve (istutusi); 2) mitmeaastaste põllumajanduskultuuride saake; 3) viljapuude, dekoratiiv- ja metsaistanduste puukoole; 4) taimelavades, soelavades ja kasvuhoonetes asuvate ühe- ja mitmeaastaste

1 Письмо Министерства Финансов СССР от 6 мая 1960 "Об изменении правил добровольного страхования и имущества кооперативных и общественных организации от 23 апреля 1956 г. № 145".

põllumajanduskultuuride külve (istutusi), välja arvatud lille- ja dekoratiivkultuurid.

Põllumajanduskultuuride kindlustuse järgi makstakse kindlustushüvitus välja nende hävimisel või vigastamisel rahest, vihmavalingust, tormist, tulest kasvu ajal, liigveest, külmumisest, määndumisest, hallast ja üleujutusest ning mõningate kultuuride puhul ka nende hävimisel või vigastumisel põua tõttu.

Põllumajanduskultuuride vabatahtliku kindlustuse järgi makstakse kindlustushüvitus välja saagi koguse kaotuse eest, tubaka kindlustamisel aga ka saaduste kvaliteedi languse eest rahe tagajärjel.

Kindlustushüvitus makstakse välja juhul, kui teraviljakultuurid või kartul on hävinud või vigastunud pärast tõusmete ilmumist. Kui aga nimetatud kultuurid on hävinud või saanud vigastada enne tõusmete ilmumist üleujutuse, vihmavalingu või tormi tõttu, mis tõi kaasa külvide väljauhtumise, väljapuhumise või kinnituiskamise, makstakse kindlustushüvitust ka nende hävimisel või vigastumisel enne tõusmete ilmumist.

Ühe- ja mitmeaastaste istutatud kultuuride puhul makstakse kindlustushüvitust nende hävimisel või vigastumisel alates istutamise momendist, puuvilja- ja marjaaedadel, samuti kasvuhooneis kasvavail puuvilja- ja marjakultuuridel - alates pungade värvumise momendist, mitmeaastastel kultuuridel, mille eest riiklik kindlustus on kohustatud maksma kindlustushüvituse saagi hävimisel või vigastumisel teisel ja järgmisil kasvuaastail, - alates nende talve alla mineku (vegetatsiooni soikumise) momendist.

Vabatahtliku kindlustuse leping lõpeb saagi koristamise momendist sellel vegetatsiooniperioodil, mille kohta ta on sõlmitud.

Kindlustusleping võidakse sõlmida tingimusel, et kindlustatakse kogu antud kultuuri pindala. Põllumajanduskultuu-

re võetakse kindlustamisele majandi tootmisplaanis ettenähtud külvipindala (istutuspindala) järgi, mitmeaastaste kultuuride saake tegeliku pindala järgi.

Kindlustuslepingud põllumajanduskultuuride kindlustamiseks sõlmitakse mitte hiljem tähtaegadest, mis on ette nähtud liiduvabariigi riikliku kindlustuse valitsuse poolt. Mitmeaastaste kultuuride kindlustuslepingud sõlmitakse ainult pärast külvide (istutuste) seisundi ülevaatust.

Kindlustuslepinguid võidakse sõlmida antud vabariigis (oblastis, krais) kindlaksmääratud maksimaalsummade piires, arvestades antud kultuuri hektarisaake. Nii näiteks Eesti NSV Rahandusministri käskkirjaga nr. 1 6.jaanuarist 1960.a. määrati kindlaks, et kindlustussummad kohustusliku ja vabatahtliku kindlustuse järgi kokku ei tohi ületada rukki ja nisu puhul 35 rbl. hektarilt, kui majandi kolme viimase aasta keskmine saak on 5-6 tsentnerit hektarilt; 80 rbl., kui saak on 12-13 ts hektarilt ja 170 rbl. kui saak on 25 ha enam tsentnerilt. Selliselt on kindlustussummad kindlaks määratud kõigi kultuuride osas.

Olgu näiteks Tartu rajoonis asuva kolhoosi talirukki keskmine hektarisaak kolme viimase aasta jooksul enne kindlustuslepingu sõlmimist 12,5 ts hektarilt. Kuna kindlustussummaks kohustusliku määrkindlustuse järgi on talirukkil Tartu rajoonis 35 rbl. hektarilt, siis järelikult vabatahtliku kindlustuse järgi võib rukkikülvi iga hektarit kindlustada veel kuni 80-35=45 rbl. ulatuses.

Kindlustusleping sõlmitakse kindlustuse võtja kirjaliku avalduse põhjal ja vormistatakse kindlustustunnistuse (poliisi) väljaandmisega. Kindlustusmaksed tasutakse kas täielikult kindlustuslepingu sõlmimisel või osade kaupa, kuid mitte hiljem kindlustuslepingu sõlmimiseks ette nähtud piirtähtaegadest. Kindlustusmaksete määrad on ette nähtud kindlustussumma igalt sajalt rublalt sõltuvalt põllumajanduskultuurist 1-8 rbl. ulatuses.

Kindlustuse võtja on kohustatud täitma agrotehnilisi eeskirju ja võtma tarvitusele abinõusid põllumajanduskultuu-

ride hävimise või vigastumise vältimiseks ja osalise vigastumise korral terveksjäänud külvide päästmiseks. Samuti on ta kohustatud põllumajanduskultuuride hävimisest või vigastumisest õigeaegselt teatama kirjalikult riikliku kindlustuse inspektuurile.

Kindlustussummade väljamaksmise aluseks on riikliku kindlustuse organite poolt koostatud akt, mille koostamisest võtavad osa kindlustuse võtja, agronoom, külanõukogu esindaja ja kaks tunnistajat (manukat).

Kindlustushüvitus põllumajanduskultuuri täielikult hävimisel makstakse välja kindlustussumma suuruses, lähtudes hävinud külvide pindalast. Põllumajanduskultuuri osalisel hävimisel makstakse kindlustussumma välja osaliselt, vastavalt antud kultuuri vigastumise protsendile.

Kindlustushüvitust ei maksta, kui põllumajanduskultuur hävis kindlustuse võtja või üksiku isiku süü läbi või agrotehniliste eeskirjade rikkumise tõttu või kui kindlustuse võtja õigeaegselt ei teatanud põllumajanduskultuuri hävimisest või vigastumisest.

4. Loomade vabatahtlik kindlustus kolhoosides ja kodanike majandeis.

A. Loomade vabatahtlik kindlustus kolhoosides.[1]

Loomade vabatahtlik kindlustus kolhoosides on reguleeritud NSV Liidu Ministrite Nõukogu 11.detsembri 1959.a. määrusega Nr. 1333 "Kolhooside ja kodanike vara vabatahtlikust kindlustamisest", Eesti NSV Ministrite Nõukogu 30.detsembri 1959.a. määrusega Nr. 486 ja NSV Liidu Rahandusministeeriumi poolt 6.mail 1960.a. kinnitatud eeskirjadega Nr. 133 "Kolhoosidele kuuluvate koduloomade vabatahtliku kindlustamise eeskirjad".

---

[1] Analoogiliselt toimub ka kooperatiivsete ja ühiskondlike organisatsioonide loomade kindlustamine. Vt. Письмо Министерства Финансов СССР от 6 мая 1960 г. № 131, "Об изменении правил добровольного страхования и муществ кооперативных и общественных организаций от 23 апреля 1956 г. № 145".

Vastavalt eespool nimetatud aktidele võidakse vabatahtlikult kindlustada järgmisi loomi:

1) suursarvloomi, lambaid, kitsi ja sigu - alates 6 kuu vanusest, tõuloomi aga 6 kuu kuni 1 aasta vanuseni;

2) hobuseid - ühe aasta vanusest kuni 18 aasta vanuseni (excl.), tõuhobuseid 6 kuu vanusest kuni 2 aasta vanuseni;

3) karusloomi ja küülikuid - alates 6 kuu vanusest;

4) kodulinde - alates 6 kuu vanusest;

5) mesilasperesid.

Suursarvloomade, lammaste, kitsede, sigade ja hobuste kindlustamine toimub nende hukkumise juhtudeks haiguste ja mitmesuguste õnnetusjuhtumite läbi, samuti hädatapmise juhtudeks.

Karusloomade ja mesilasperede kindlustamine toimub nende hukkumise juhtudeks haiguste ja õnnetusjuhtumite tagajärjel, samuti nende hävitamise juhtudel nakkushaiguste levimise tõkestamiseks.

Kodulindude ja küülikute kindlustamine toimub nende hukkumise juhtudeks tulekahju, üleujutuse, tormi, rahe, maavärisemise, maa libisemise ja loomataudide juhtudel.

Kindlustussumma määratakse kindlaks kolhoosi juhatuse poolt liiduvabariigi rahandusministeeriumi poolt kindlaksmääratud piirides. Liiduvabariigi rahandusministeeriumi poolt kehtestatavate kindlustussummade piirmäärad ei või ületada 80% kokkuostuhindade järgi arvutatud looma väärtuse ja kohustusliku määrkindlustuse vahest.

Et kodulinnud, küülikud, karusloomad ja mesilaspered ei kuulu kohustuslikule kindlustamisele, siis liiduvabariigi rahandusministeeriumi poolt kindlaksmääratav kindlustussumma piirmäär ei tohi kodulindude, küülikute ja karusloomade osas ületada 80% nende väärtusest kokkuostuhindade järgi, mesilasperede osas aga 80% nende väärtusest kolhoosituru hindade järgi.

Kindlustusleping sõlmitakse üheks aastaks. Kindlustusmaksete määrad kehtestatakse liiduvabariigi rahandusministeeriumi poolt.

Kolhoosid on kohustatud loomi toitma ja hoidma kehtivate zootehniliste ja veterinaareeskirjade kohaselt ning loomade hukkumisest teatama ühe ööpäeva jooksul külanõukogule ja kindlustusinspektorile.

Kindlustusleping sõlmitakse kõigi antud liiki kuuluvate ja vastava vanuseastme saavutanud loomade kohta. Kõik antud liigi kindlustatavad loomad kindlustatakse ühesuguses ulatuses.

Kindlustamisele ei võeta neid loomaliike, mille kohta antud maakohas on kehtestatud karantiin, küll võib aga juba sõlmitud lepingut nende loomade osas pikendada uueks tähtajaks. Kindlustusmakse tasutakse kas korraga või kahel tähtajal. Seejuures vähemalt 50% maksetest tuleb tasuda 5 päeva jooksul arvates kindlustusinspektuurilt teate saamisest kindlustuslepingu sõlmimise võimalikkuse kohta. Ülejäänud osa kindlustusmaksetest tasutakse hiljemalt 2 kuu jooksul arvates kindlustuslepingu kehtimahakkamisest.

Kindlustusleping hakkab kehtima selle päeva kella 24.00-st, mil maksti vähemalt 50% kindlustusmaksetest.

Riikliku kindlustuse kohustus kindlustushüvituse väljamaksmiseks algab loomade hukkumisel õnnetusjuhtumi tagajärjel - lepingu kehtimahakkamise momendist; hukkumisel haiguste tagajärjel - pärast 20 päeva möödumist lepingu kehtimahakkamisest. Viimati mainitud 20-päevane tähtaeg on vajalik selleks, et vältida haiguse varjatud järgus olevate loomade kindlustamist.

Kindlustushüvitus makstakse välja nõuetekohaselt vormistatud loomahuku või hädatapmise aktide alusel. Kui hädatapmise juhtudel looma liha on osaliselt toiduks kasutatav, siis kindlustushüvitust makstakse ainult selles osas, mis kasutamiskõlbmatu liha moodustab kogu looma kaalust.

Kindlustushüvitust ei maksta sel juhul, kui loom hukkub söödapuuduse tõttu, kui loom tapetakse seoses tema kasutamiskõlbmatusega (kui haigust ei esinenud), ja juhtudel, kui ei täidetud veterinaararsti (velskri) korraldust looma hädatapmiseks.

Kindlustushüvitust võidakse mitte maksta ka looma hukkumisest mitteõigeaegse teatamise juhtudel.

B. Loomade vabatahtlik kindlustus kodanike majandeis.

Loomade vabatahtlik kindlustus kodanike majandeis on reguleeritud eespool nimetatud ministrite nõukogude määrustega ja NSV Liidu Rahandusministeeriumi poolt 6.mail 1960.a. kinnitatud eeskirjadega Nr. 134 "Kodanike majandeis loomade vabatahtliku kindlustamise eeskirjad".

Kodanike majandeis võidakse kindlustada vabatahtlikus korras:

1) suursarvloomi - alates kuue kuu vanusest;
2) lambaid ja kitsi - alates 1 aasta vanusest;
3) sigu - alates 9 kuu vanusest;
4) hobuseid - alates 1 aasta vanusest.

Kindlustamine toimub loomade hukkumise juhtudeks haiguste ja õnnetusjuhtumite tõttu, samuti hädatapmise juhtudeks.

Kindlustussumma määratakse kindlaks kindlustuse võtja poolt liiduvabariigi rahandusministeeriumi poolt kindlaksmääratud piirides. Kindlustussumma piirmäärade kindlaksmääramine toimub samuti nagu kolhoosile kuuluvate loomade vabatahtliku kindlustuse puhul.

Kindlustusleping sõlmitakse üheks aastaks. Kindlustusmaksete määrad kehtestatakse liiduvabariigi rahandusministeeriumi poolt.

Kindlustuslepingute sõlmimise kord, kindlustusvastutuse ulatus ja kindlustushüvituste väljamaksmine on analoogiline kolhoosidele kuuluvate loomade vabatahtliku kindlustamise juhtudega.

Kuid kodanikele kuuluvate loomade kindlustamisel tuleb kindlustusmaksed tasuda korraga kindlustuslepingu sõlmimisel. Kui korraga sõlmivad loomade kindlustuslepingu vähemalt 20 kodanikku, siis kindlustusmakseid vähendatakse neil 15% võrra. Kindlustusleping hakkab kehtima 10 päeva möödudes kindlustusmaksete tasumisest. Riikliku kindlustuse vastutus

algab loomade hukkumisel õnnetusjuhtumi tagajärjel kindlustuslepingu kehtimahakkamise momendist, loomade hukkumisel haiguse tõttu - 20 päeva möödudes kindlustuslepingu kehtimahakkamisest.

x x
x

Seega loomade vabatahtlik kindlustus nii kolhoosides kui ka kodanike majandeis on mõeldud eelkõige täiendusena kohustuslikule määrkindlustusele. Kuid kolhoosidele kuuluvate teatud loomade osas on vabatahtlik kindlustamine nende kindlustamise ainsaks viisiks.

5. Kooperatiivsete ja ühiskondlike organisatsioonide vara vabatahtlik kindlustus.

Kooperatiivsete ja ühiskondlike organisatsioonide vara vabatahtlik kindlustus on reguleeritud NSV Liidu Rahandusministeeriumi poolt 23. aprillil 1956.a. kinnitatud eeskirjadega Nr. 145.

Kooperatiivsete (välja arvatud kolhoosid) ja ühiskondlike organisatsioonide vara ei kuulu kohustuslikule määrkindlustusele ja selle kindlustamine võib toimuda ainult vabatahtliku kindlustuse korras.

Kindlustuse võtjatena võivad esineda kõikide kooperatiivsüsteemide lülid, näiteks üksikud tarbijate kooperatiivid ja nende liidud. Et Eesti NSV-s tööndusKooperatsioon puudub, siis piirdub antud kindlustusliigi rakendamine Eesti NSV-s tarbijate kooperatsiooni ja ühiskondlike organisatsioonide vara kindlustamisega.

Kindlustuslepingu järgi loetakse kindlustatuks kogu kindlustuse võtjale kuuluv vara (hooned, ehitised, transpordivahendid, sisseseaded, inventar, kaubalis-materiaalsed väärtused jne.), välja arvatud tammid, paisud, kui nad ei osutu ettevõtte osaks, veemahutid, kaevud, sillad, mets ja muud istandused, kalapüügiriistad veekogudes olemise ajal,

dokumendid, joonised, sularaha ja väärtpaberid jne.

Kindlustuslepingu võib sõlmida kas vara täies väärtuses või selle teatud osas, kuid mitte alla 50% vara väärtusest.

Vara kindlustamisel täielikus väärtuses loetakse ta kindlustatuks järgmises ulatuses:

1) hooned, ehitised, transpordivahendid ja muud põhivahendid - bilansilises väärtuses, kuid mitte rohkem nende taastamisväärtusest hävimise päevaks hindades, mille järgi organisatsioonil on lubatud teostada ehitust või soetada vara;

2) antud organisatsiooni poolt soetatud kaubalis-materiaalsed väärtused - tegelikus omahinnas, kuid mitte kõrgemalt nende maksumusest riiklikes jaehindades, varutud ja ostetud põllumajandussaadused ja toorained - mitte kõrgemalt nende maksumusest kokkuostuhindades koos antud organisatsioonile määratud lisakuludega;

3) omatoodetud kaubalis-materiaalsed väärtused (peale põllumajandussaaduste) - tegelikus omahinnas, kuid mitte kõrgemalt nende plaanilisest omahinnast;

4) omatoodetud põllumajandussaadused - tegelikus omahinnas, kuid mitte kõrgemalt riiklike kokkuostuhindade järgi arvutatud maksumusest.

Kui vara on kindlustatud ainult osalises väärtuses, siis loetakse ta kindlustatuks sama protsendi ulatuses ülalkirjeldatud viisil leitud vara väärtusest.

Kuid organisatsioonid võivad sõlmida ka veel täiendava lepingu teistelt organisatsioonidelt ja elanikkonnalt komisjonile, hoiule, ümbertöötlemiseks, remondiks jne. võetava vara kindlustamiseks. Nimetatud vara loetakse kindlustatuks tema vastuvõtudokumentides näidatud väärtuses, kuid mitte kõrgemalt selle vara tegelikust väärtusest.

Kindlustushüvitust makstakse vara hävimisel või vigastamisel tulekahju, pikselöögi, plahvatuse, veeuputuse, maaväringu, tormi, raju, vihmavalingu, rahe, maa sisselangemise ja libisemise tõttu, transpordivahendite puhul ka avarii tõttu.

Kindlustushüvitust makstakse kogu hävinud või vigastatud vara eest, sealhulgas ka vara eest, mis kindlustuse võtjal on juurde tulnud lepingu kehtivuse perioodil.

Kindlustuse võtjale kuuluva vara kindlustuse alal makstakse kindlustushüvitust sõltumata vara asukohast hävimise või vigastumise ajal. Teistelt organisatsioonidelt ja elanikkonnalt vastu võetud vara eest aga ainult selle hävimisel neis kohtades, mis on näidatud kindlustusavalduses. Kindlustuse võtjale hüvitatakse otstarbekalt tehtud kulud kindlustatud vara päästmiseks, kahju vältimiseks või vähendamiseks loodusõnnetuse või avarii puhul. Samuti tasutakse kulud vara kordaseadmiseks pärast loodusõnnetust (koristamine, sorteerimine, kuivatamine jne.).

Kindlustusleping oma vara kindlustamiseks sõlmitakse üheks aastaks, teistelt organisatsioonidelt ja elanikkonnalt vastuvõetava vara kindlustamiseks aga tähtajaga kolmest kuust kuni ühe aastani.

Kindlustusmaksete määrad kindlustussumma igalt sajalt rublalt on kehtestatud diferentseeritult kindlustuse võtjate rühmade järgi. Kindlustusmakse määraks tarbijate kooperatiividel on 40 kopikat, tööndusKooperatsiooni organisatsioonidel 50 kopikat, ühiskondlikel organisatsioonidel aga 15 kopikat.

Aastaks sõlmitud kindlustuslepingu järgi tasutakse kindlustusmaksed korraga või kahel tähtpäeval: vähemalt 50% maksetest - 10 päeva jooksul pärast riikliku kindlustuse inspektuurilt kindlustusavalduse teise eksemplari saamist, ülejäänud osa - hiljemalt kolme kuu jooksul arvates esimese makse tasumise päevast.

Kui kindlustusleping sõlmitakse tähtajaks alla ühe aasta, siis tuleb kindlustusmaksed tasuda korraga 10 päeva jooksul pärast kindlustusavalduse teise eksemplari saamist.

Viie päeva jooksul pärast seda, kui on tasutud vähemalt 50% kindlustusmaksetest aastalepingu puhul või kõik kindlustusmaksed vähem kui aastaks sõlmitud kindlustuslepingu puhul, annab riikliku kindlustuse inspektuur kindlustuse võtjale vormikohase kindlustustunnistuse (poliisi).

Kui ettenähtud tähtaegadeks ei tasuta kindlustusmakseid seaduses kindlaksmääratud ulatuses, siis loetakse leping mittejõustunuks, laekunud maksed aga tagastatakse.

Kindlustuslepingu kehtivus algab lepinguga ette nähtud maksete tasumise päeval kell 24.00.

Organisatsiooni tegevuse lõpetamise puhul tegevuse ja vara likvideerimisega, lõpeb kindlustusleping likvideerimise lõpetamiseks määratud päeval, kuid mitte hiljem lepingus ette nähtud tähtpäevast. Organisatsioonide ühendamisel või jagunemisel lõpeb kindlustuslepingu kehtivus 15 päeva peale ühinemise või jagunemise päeva. Selle tähtaja jooksul loetakse kindlustatuks uuelt loodud organisatsiooni kogu vara.

Maksed aja eest pärast lepingu kehtivuse lõppu kuni kindlustuse lõpptähtpäevani tagastatakse.

6. Koduse vara vabatahtlik kindlustus.

Koduse vara ja kodanikele kuuluvate transpordivahendite vabatahtlik kindlustus on reguleeritud NSV Liidu Rahandusministeeriumi poolt 8. septembril 1958.a. väljaantud juhendiga Nr. 275 "Koduse vara ja kodanikele kuuluvate transpordivahendite vabatahtliku kindlustamise eeskirjad".

Kodusest varast võidakse kindlustada koduse majapidamise ja isikliku tarbe ning mugavuse esemed, transpordivahenditest - autod, mootorrattad, motorollerid, mootor- ja purjepaadid.

Kindlustamisele ei kuulu dokumendid, aktid, käsikirjad, rahamärgid, väärtpaberid, vääriskivid, plaatinast, kullast, hõbedast ja nende sulamitest esemed, käe- ja taskukellad, fotod ja dekoratiivtaimed.

Kodune vara ja transpordivahendid loetakse kindlustatuks selle aadressi järgi, mis on näidatud kindlustustunnistusel (poliisil) ning transpordivahendid peale selle veel siis, kui nad on teel või seisukohtades. Kui seoses kindlustuse võtja elukoha muutumisega muutub ka vara asukoht, siis loetakse vara ikkagi kindlustatuks. Kui vara pärimise teel

läheb üle teistele valdajatele, kuid tema asukoht ei muutu, siis loetakse vara kindlustatuks kuni lepingu tähtaja lõpuni.

Kõigil teistel vara ülemineku juhtudel katkeb kindlustuslepingu kehtivus.

Kodust vara ja transpordivahendeid kindlustatakse nende hävimise või kahjustamise juhtudeks tulekahju, välgulöögi, plahvatuse, üleujutuse, maavärina, tormi, maru, paduvihma, rahe, maa varisemise ja libisemise läbi. Transpordivahendeid võidakse kindlustada veel avariide puhuks.

Kindlustushüvitust makstakse samuti neil juhtudel, kui vara hävis või sai kahjustada tema päästmisel.

Kodune vara ja transpordivahendid kindlustatakse kindlustuse võtja poolt määratud suuruses, kuid mitte üle nende tegeliku väärtuse riiklikes jaehindades, arvestades nende kulumise astet.

Kindlustusleping sõlmitakse üheaastase või pikema tähtajaga. Et paljud transpordivahendite valdajad oma transpordivahendit talvel tegelikult ei kasuta, siis on lubatud transpordivahendite kindlustus avariide puhuks ka sesooniselt tähtajaga 4-12 kuud.

Kindlustusmaksete määrad on ette nähtud kindlustussumma 100 rbl. kohta ja sõltuvad vara asukohast (linnas, rajoonikeskustes või muudes maakohtades) ja hoonetest, kus vara hoitakse.

Nii näiteks vara puhul linnades olevates tulekindla katusega kivihoonetes on kindlustusmaksete määraks 10 kop., rajoonikeskustes ja suvitusasulates 20 kop., muudes maakohtades 25 kop. Vara puhul puumajades mittetulekindla katusega, on kindlustusmaksete määraks linnades 40 kop., rajoonikeskustes ja suvitusasulates 40 kop., muudes maakohtades 50 kop.

Transpordivahendite kindlustamisel sõltub kindlustusmaksete määr transpordivahendi liigist ja sellest, kas transpordivahend kindlustatakse avariide või stiihiliste loodusõnnetuste puhuks.

Juhul, kui koduse vara kindlustuse lepingu sõlmivad üheaegselt 20 või rohkem ühes ettevõttes, asutuses või kolhoosis töötavat kodanikku, alandatakse igale kindlustuse võtjale

kindlustusmaksete määra 10% võrra. Kui kindlustuse võtja sõlmib kindlustuslepingu kolmeks või rohkemaks aastaks, alandatakse talle kindlustusmaksete määra 5-15% võrra. Kui pikaajalise kindlustuslepingu sõlmivad korraga 20 või rohkem ühes ettevõttes, asutuses või kolhoosis töötajat, siis alandatakse igaühele nendest kindlustusmaksete määra 15-25% suuruses.

Koduse vara kindlustuse leping võidakse sõlmida nii kodanikega kui ka riiklike ettevõtete, asutuste ja organisatsioonidega, kes võtavad kodanike vara hoiule, komisjonile, ümbertöötlemisele jne.

Kindlustuslepingu sõlmimisel kindlustuse võtja teatab, kui suures summas ta soovib oma vara kindlustada iga järgneva vararühma lõikes:

1) mööbel, vaibad, eesriided, seina- ja lauakellad, peeglid, nõud, köögiriistad, majapidamisinventar jne.;

2) üleriided, pesu, jalatsid, õmblusmaterjal jne.;

3) muusikainstrumendid, maalid, noodid, raamatud, raadiovastuvõtjad, televiisorid, grammofonid, elektrilised majapidamisabinõud (külmutuskapid, tolmuimejad, pesupesemismasinad jne.) jahitarbed jne.;

4) muu vara, sealhulgas põllumajandussaadused, ehitusmaterjalid, küte jne.;

5) üksikud individuaalsete tunnustega eriti hinnalised esemed, mis ei kuulu eespool toodud rühmadesse (klaver, õmblusmasin, jalgratas jne.).

Kindlustuslepingu sõlmimisel tasub kindlustuse võtja kindlustusmaksed kogu lepingu kehtivuse aja eest. Samaaegselt kindlustuse võtjale antakse välja kindlustustunnistus (poliis).

Kindlustuslepingu kehtivus algab selle päeva kella 24.00-st, mil maksti kindlustusmaksed ja anti kätte kindlustustunnistus. Kui uus kindlustusleping sõlmitakse eelmise lepingu kehtivuse ajal, siis uus leping hakkab kehtima eelmise lepingu kehtivuse tähtaja lõppemisel.

Koduse vara kindlustusleping sõlmitakse peale vara üle-

vaatamist riikliku kindlustuse esindaja poolt, kuid lepingu sõlmimine kuni 1500 rbl. suuruses summas ühe perekonna (majandi) kohta võib toimuda ka ilma vara ülevaatuseta.

Kindlustuse võtja on kohustatud tarvitusele võtma kõik abinõud vara hävimise ja kahjustumise vältimiseks ning vara päästmiseks õnnetusjuhtumite korral. Vara hävimise või kahjustumise korral peab kindlustuse võtja sellest teatama ühe ööpäeva jooksul riikliku kindlustuse inspektuurile.

Hävinud või kahjustatud vara kohta koostatakse kindlustusinspektori poolt kindlustuse võtja või tema täisealise perekonnaliikme juuresolekul akt, mis on aluseks kahju suuruse kindlaksmääramisel ja kindlustushüvituse maksmisel. Kahju suurus tehakse kindlaks stiihilise loodusõnnetuse või avarii päeval kehtinud riiklikes jaehindades, arvestades esemete kulumist. Kindlustushüvitus ei tohi ühelgi juhul ületada kahju tegelikku suurust.

Kindlustushüvitust ei maksta, kui vara hävis või sai kahjustada kindlustuse võtja või tema täisealise perekonnaliikme tahtluse või jämeda ettevaatamatuse tõttu.

7. Kodanikele kuuluvate hoonete vabatahtlik kindlustus.

Kodanikele kuuluvate hoonete vabatahtlik kindlustus on reguleeritud NSV Liidu Ministrite Nõukogu 11. detsembri 1959. a. määrusega Nr. 1333, Eesti NSV Ministrite Nõukogu 30. detsembri 1959.a. määrusega Nr. 483 ja NSV Liidu Rahandusministeeriumi poolt 4. veebruaril 1960.a. kinnitatud eeskirjadega Nr. 26.

Kodanikele kuuluvate hoonete vabatahtliku kindlustamise eesmärgiks on anda kodanikele võimalus neile kuuluvate hoonete täiendavaks kindlustamiseks, sest hoonete kindlustus kohustusliku määrkindlustuse järgi ei toimu hoonete täielikus väärtuses.

Kindlustada võib elu- ja majapidamishooneid, mis on püstitatud alalisse asukohta. Lagunenud või lammutatud hooneid, mida ei saa kasutada mingiks majanduslikuks otstarbeks,

ei kindlustata. Samuti ei kindlustata hooneid, mis asuvad maa sisselangemise, maa libisemise või veeuputuse suhtes ohtlikuks tunnistatud tsoonis.

Hooneid kindlustatakse hävimise või vigastumise juhtudeks tulest, pikselöögist, plahvatusest, veeuputusest, maaväringust, tormist, paduvihmast, rahest, maa sisselangemisest ja maa libisemisest, samuti juhtudeks, kui tulekahju levimise pidurdamiseks on vaja hoone lammutada või teise kohta üle viia.

Kindlustada võib kas kõik ühel maatükil asuvad hooned või üksikud neist.

Kindlustussumma määratakse kindlaks kindlustuse võtja soovi kohaselt iga hoone kohta eraldi vabatahtlikuks kindlustamiseks kindlaksmääratud hoone hinde ja kohustusliku määrkindlustuse hinde vahe 80% piirides. Näiteks olgu maja kindlustushindeks kohustusliku määrkindlustuse järgi 4000 rbl., vabatahtliku kindlustuse hinde järgi 5000 rbl., siis vabatahtliku kindlustuslepingu võib sõlmida summale kuni 800 rbl.

Hoonete vabatahtliku kindlustuse leping sõlmitakse üheks aastaks. Kindlustuslepingu kehtivus algab 10 päeva pärast, arvates kindlustusmaksete tasumisest ja kindlustustunnistuse kätteandmisest.

Kindlustusmaksete määraks kindlustussumma igalt sajalt rublalt on Eesti NSV-s maal 70 kop., linnades 50 kop. Eesti NSV Rahandusministeerium võib eespool nimetatud keskmiste määrade piires kehtestada määrad linnadele ja rajoonidele.

Lepingu sõlmimisel tasub kindlustuse võtja maksed kogu kindlustustähtaja eest ning samaaegselt antakse talle kätte kindlustustunnistus.

Kindlustatud hoone teise isiku omandiks ülemineku korral jääb kindlustusleping jõusse kindlustustunnistuses näidatud tähtaja lõpuni.

Kindlustatud hoone täieliku hävimise korral makstakse kindlustushüvitus välja täies ulatuses (kindlustussumma suuruses).

Hoone vigastumise (osalise hävimise) puhul makstakse kindlustushüvitus välja proportsionaalselt kahju suurusele.

Ühelgi juhul ei või kindlustushüvitus ületada hoone vabatahtliku kindlustushinde ja kohustusliku määrkindlustuse hinde 80%-list vahet.

Kindlustushüvitust ei maksta, kui kindlustatud hoone hävimine või vigastumine tekkis kindlustuse võtja või tema perekonna ettekavatsetud tegevuse või jämeda hooletuse tagajärjel.

8. Tekkinud kahjude likvideerimine.

Stiihiliste loodusõnnetuste ja teiste õnnetusjuhtumite puhul on alati vaja kindlaks määrata, kas esines kindlustusjuhtum ja kui esines, missugused olid siis vara hävimise või vigastumise põhjused. Seejärel tuleb kindlaks määrata kahju suurus, arvestada kindlustushüvituse suurus, teha kindlaks kindlustuse võtja õigus selle saamiseks ja välja maksta kindlustushüvitus. Kõigi nende toimingute kogumit nimetatakse kahju likvideerimiseks. Nimetus, kahju likvideerimine, tuleneb sellest, et nende toimingute tulemusena riiklik kindlustus peab aitama kannatadasaanud majandil heastada tekkinud kahju täielikult või osaliselt, et ta saaks likvideerida õnnetusjuhtumi tagajärjed.

Kahju likvideerimist teostab riikliku kindlustuse esindaja - kindlustusinspektor või riikliku kindlustuse valitsuse volinik. Et kahjude likvideerimine on vastutusrikas ja keeruline töö, siis riikliku kindlustuse inspektuuril on õigus iseseisvalt likvideerida ainult suhteliselt väikesi kahjusid - kuni 2500 rbl. ühe kindlustusjuhtumi kohta. Konkreetne määr selle üldlimiidi piires määratakse igale inspektuurile kindlaks riikliku kindlustuse valitsuse poolt, arvestades iga konkreetse inspektuuri töötajate kvalifikatsiooni.

Kahjude likvideerimine on vastutusrikas ja keeruline töö, mis sageli nõuab tehnilisi eriteadmisi ning sellest tulenevalt isegi ka ekspertide kaasabi. Sellepärast tuleb vas-

tavaid toiminguid sooritada kindla plaani alusel, teatud kindlas järjekorras. See plaan on erinev eri liiki objektide juures, aga ka kindlustusjuhtumi põhjustanud erinevate asjaolude juures. Samuti esinevad olulised erinevused kahjude likvideerimisel eri kindlustusliikide järgi.

Kuid vaatamata kõigile erinevustele, võib kahju likvideerimise kõikidel juhtudel täheldada teatud ühiseid nõudeid, mille silmaspidamine on olulise tähtsusega kahju õigeks likvideerimiseks.

1. Kahju likvideerimisele tuleb asuda kiiresti, niipea kui saadakse teada õnnetusjuhtumi toimumisest. Kahju likvideerimisele asumise kiirus on teguriks, millest suurel määral sõltub tekkinud kahju põhjuste väljaselgitamine aga ka kahju tegeliku suuruse õige kindlaksmääramine.

2. Tuleb täpselt välja selgitada põhjused, mis tingisid kindlustusjuhtumi esinemise. Selle alusel saab võtta tarvitusele abinõud analoogiliste juhtumite vältimiseks tulevikus. Õnnetusjuhtumi põhjustest sõltub ka kindlustushüvituse väljamaksmine. Eriti tuleb pöörata tähelepanu asjaoludele, mis võivad viidata õnnetusjuhtumi tõeliste põhjuste varjamisele.

3. Tekkinud kahju suurus on vaja kindlaks määrata maksimaalse täpsusega, sest sellest sõltub ju makstava kindlustushüvituse suurus. Kahju suurus arvutuste järgi peab kokku langema kahju tegeliku suurusega. Erilist tähelepanu tuleb pöörata sellele, et kindlustuse võtja ei püüaks suurendada kahju ulatust, s.o. näidata teda tegelikust suuremana sel teel, et ta kõrvaldab osa päästetud esemeid, suurendab vigastusi kannatadasaanud objektidel jne.

Saanud teate kindlustusjuhtumi esinemise kohta, määrab inspektuur kindlaks tema käsutuses olevate dokumentide ja kindlustuse võtja seletuse alusel kahju suuruse orienteeruvalt. Kui orienteeruv kahju suurus ületab inspektuurile likvideerimiseks lubatud limiidi, siis teatab inspektuur kindlustusjuhtumist viivitamatult riikliku kindlustuse valitsusele, kes asub siis kahju likvideerimisele.

Ühe kindlustusjuhtumi all mõeldakse vara hävimist või vigastamist, mis toimus üheaegselt stiihilise loodusõnnetu-

se tagajärjel antud asustatud punktis. Üleujutuse, maavärisemise, paduvihma, rahe ja orkaani puhul mõistetakse ühe kindlustusjuhtumi all ühe rajooni territooriumil tekkinud kahju.

Kui kahju orienteeruv suurus ei ületa inspektuurile likvideerimiseks lubatud limiiti, siis kahjude likvideerimine viiakse läbi vaneminspektori poolt või inspektori poolt vaneminspektori kontrolli all.

Limiiti ületavad kahjud likvideeritakse riikliku kindlustuse valitsuse voliniku poolt koos inspektuuri töötajatega.

Erandjuhtudel võib riikliku kindlustuse valitsus lasta limiiti ületava kahju likvideerida ka inspektuuri töötajal, kuid kindlustushüvitus makstakse välja ikkagi alles siis, kui likvideerimisdokumendid on kinnitatud riikliku kindlustuse valitsuse poolt.

III p e a t ü k k .

ISIKUKINDLUSTUS NSV LIIDUS.

Nõukogude kodanike materiaalne kindlustamine vanaduse, töövõime kaotuse ja surma juhtudel toimub põhiliselt riikliku sotsiaalkindlustuse korras, s.o. riiklikest summadest makstakse neil juhtudel töötajatele toetusi ja pensione. Selleks, et luua töötajatele võimalusi enda ja oma lähikondsete täiendavaks materiaalseks kindlustamiseks, on ette nähtud isikukindlustuse arenemine töötajate endi poolt sissemakstavate summade arvel.

Et kodanike soovid enda kindlustamiseks võivad olla erinevad, siis näeb kehtiv seadusandlus ette mitmesuguseid isikukindlustuse liike, et võimaldada igale kodanikule valida sobiv viis enda täiendavaks kindlustamiseks.

1. Sega-elukindlustus.

Isikukindlustuse põhiliigiks NSV Liidus on sega-elukindlustus, mis tagab kõige täielikumalt kindlustatu ja tema lähikondsete materiaalse kindlustuse surma ja töövõime kaotuse juhtudel ning võimaldab kindla summa kogumist, kui kindlustatu elab teatud vanusepiirini. Sega-elukindlustus on käesoleval ajal reguleeritud NSV Liidu Rahandusministeeriumi poolt 1. märtsil 1956.a. kinnitatud "Sega-elukindlustuse eeskirjadega".

Riikliku kindlustuse vastutus nimetatud kindlustusliigi puhul tekib järgmistel juhtudel:

1) kui kindlustatu elab lepingus ettenähtud ajani;

2) alatise töövõime kaotuse (täieliku või osalise) puhul õnnetusjuhtumi tagajärjel;

3) kindlustatu surma puhul.

Sega-elukindlustuse iseloomulikuks jooneks on asjaolu, et kindlustussumma iga lepingu järgi makstakse tingimata välja. Erandi moodustavad vaid juhud, kus kindlustatu suri või kaotas töövõime kuritöö toimepanemisel või kui kindlustatu surm saabus soodustatud isiku tahtluse tagajärjel.

Olgu märgitud, et riiklik kindlustus kannab töövõime kaotuse juhtudel vastutust ainult jääva üldise töövõime kaotuse puhul, kuna ajutise või professionaalse töövõime kaotuse puhul riiklik kindlustus vastust ei kanna.

Sega-elukindlustuse lepinguid sõlmitakse 16 kuni 60 aasta vanuste NSV Liidu kodanikega. Leping sõlmitakse 5, 10, 15 või 20 aastaks. Erinevus lepingu kestuses võimaldab kindlustuse võtjal valida talle kõige sobivam kindlustuse periood. Kindlustussumma määratakse kindlaks kindlustuse võtja poolt. Lepingud kuni 500 rbl. suurusele summale (incl.) võib sõlmida niihästi kindlustada soovivа isiku arstliku läbivaatamisega kui ka ilma selleta, üle 500 rbl. suurusele summale aga ainult pärast arstlikku läbivaatust, sõltuvalt läbivaatuse tulemustest. I ja II grupi invaliide, samuti haigeid ei kindlustata.

Kui ilmneb, et kindlustatu oli kindlustuslepingu sõlmimisel üle 60 aasta vana või oli I või II grupi invaliid või kannatas haiguse all, mille olemasolul teda kindlustada ei oleks saanud, on riiklikul kindlustusel õigus kindlustuse esimese kahe aasta jooksul lõpetada lepingu kehtivus, kui eespool nimetatud asjaolud on saanud temale teatavaks kindlustatu eluajal.

Kindlustatu surma korral esimese kahe aasta jooksul võib riiklik kindlustus ülalmainitud asjaolude ilmnemisel keelduda kindlustussumma väljamaksmisest.

Kindlustuslepingu lõpetamise või kindlustusumma väljamaksmisest keeldumise puhul otsustab kindlustusmaksete tagastamise küsimuse igal üksikul juhul Eesti NSV Riikliku Kindlustuse Valitsus.

Arstliku läbivaatusega sõlmitud kindlustuslepingu järgi makstakse kindlustussumma välja kindlustatu surma korral mistahes põhjusest alates lepingu kehtimahakkamise momendist. Arstliku läbivaatuseta sõlmitud kindlustuslepingu puhul makstakse kindlustussumma lepingu kehtivuse esimesel aastal välja kindlustatu surma korral õnnetusjuhtumite, uppumise, külmumise või ägedate nakkushaiguste tagajärjel. Kindlustatu surma korral lepingu kehtivuse esimesel aastal muudest põhjustest makstakse soodustatud isikule tagasi ainult kindlustatu poolt tasutud kindlustusmaksed. Lepingu kehtivuse esimese aasta möödumisel makstakse kindlustussumma välja kindlustatu surma korral mistahes põhjustest.

Õnnetusjuhtumite puhul makstakse kindlustussumma välja, kui aasta jooksul arvates lepingu kehtivuse perioodil toimunud õnnetusjuhtumi päevast selle õnnetusjuhtumi otsese tagajärjena kindlustatu sureb või kaotab jäädavalt töövõime. Kui aga kindlustatu kaotab osaliselt üldise töövõime, siis makstakse kindlustussumma välja proportsionaalselt töövõime kaotuse ulatusega. Kindlustatu surma või tema poolt lepingu tähtaja ületamise korral makstakse kindlustussumma välja täies ulatuses, arvestamata seoses töövõime kaotusega tehtud väljamakseid. Seega esineb võimalus, et kindlustuse võtjale

makstakse kindlustussumma välja kuni kahekordses suuruses. Kindlustatu töövõime kaotuse ulatus tehakse kindlaks riikliku kindlustuse arstliku komisjoni poolt.

Sega-elukindlustuse leping sõlmitakse kindlustuslepingu (poliisi) väljaandmisega, mille saamisel kindlustatu peab tasuma esimese kindlustusmakse.

Lepingu kehtivus algab selle päeva kella 24.00-st, mil tasuti esimene kindlustusmakse ja kodanikule anti üle kindlustustunnistus (poliis).

Kindlustuse võtja on kohustatud tasuma kindlustusmakseid, mille suurus sõltub kindlustussumma suurusest, kodaniku vanusest lepingu sõlmimise momendil ja kindlustuse kestusest. Mida suurem on kindlustussumma, seda rohkem tuleb ka tasuda kindlustusmakseid. Et vanemate kodanike suremus on suurem kui noorematel kodanikel ja riikliku kindlustuse riisiko on suurem, siis kindlustusmaksete määr kindlustussumma 100 rublalt on vanemate kodanike puhul suurem võrreldes noorematega. Mida pikem on kindlustuslepingu kestus, seda väiksemad on kindlustusmaksete määrad kindlustussumma igalt sajalt rublalt aastas. Näiteks, kui kodanik sõlmib kindlustuslepingu 16-25 aasta vanusena viieks aastaks, siis tuleb tal kindlustusmakseid maksta aastas 20 rbl. 90 kop. kindlustussumma igalt sajalt rublalt, lepingu sõlmimisel 10 aastaks 9 rbl. 50 kop. aastas, lepingu sõlmimisel 20 aastaks aga 4 rbl. 30 kop. aastas. Kui aga kindlustuslepingu sõlmib 60-aastane kodanik viieks aastaks, tuleb tal tasuda kindlustussumma igalt sajalt rublalt 21 rbl. 80 kop. aastas. 10-aastase lepingu puhul 11 rbl. 60 kop. aastas ja 20-aastase lepingu puhul 6 rbl. 50 kop. aastas.

Kui kindlustatu õnnetusjuhtumi tagajärjel kaotab jäädavalt üldisest töövõimest 30 - 50% (incl.), alandatakse järgnevate kindlustusmaksete suurust poole võrra. Kui aga kindlustatu kaotab õnnetusjuhtumi tagajärjel üldisest töövõimest üle 50%, siis vabastatakse ta täielikult edasisest kindlustusmaksete tasumisest. Kui kindlustatu tasub kindlustusmaksed kogu lepingu kehtivuse või lepingu kehtivuse lõpuni jää-

nud aja eest ette, alandatakse võetavate kindlustusmaksete määra.

Kindlustusmaksed tasutakse iga aasta eest ette, kuid neid võidakse tasuda ka ajatatult poolaasta, kvartali või kuu viisi vastavalt kindlustuse võtja ja riikliku kindlustuse vahelisele kokkuleppele.

Järjekordse makse tähtpäevaks mittetasumisel võib kindlustuse võtja seda tasuda kahe kuu jooksul (nn. soodustustähtaeg), ilma et kindlustuslepingu kehtivus katkeks või et kindlustussumma redutseeruks.

Järjekordse kindlustusmakse mittetasumisel ka kahe kuu jooksul vähendatakse kindlustussummat ja leping jääb kehtima vähendatud summas kindlustustunnistuses näidatud tähtajani ilma kindlustusmaksete edasise tasumiseta.

Kuid kindlustuse jõussejätmine kindlustussumma vähendamise teel võib toimuda vaid siis, kui viieks aastaks sõlmitud kindlustuslepingu puhul on tasutud maksed vähemalt ühe aasta eest, pikemaks ajaks sõlmitud lepingu puhul aga siis, kui kindlustusmaksed on tasutud vähemalt kahe aasta eest. Kui kindlustusmakseid on tasutud vähem kui ühe või kahe aasta eest, siis lepingu kehtivus lõpeb ilma, et kindlustuse võtjaile tagastataks kindlustusmakseid. Viimane asjaolu tuleneb sellest, et kindlustuse esimesele perioodile langevad just suured kulud (näit. kulud seoses kindlustuslepingu sõlmimisega), mis hiljem peaksid jaotuma kogu lepingu kestuse ajale. Et aga kindlustatu katkestab kindlustuslepingu selle kehtivuse algusperioodil, siis arusaadavalt peab riiklik kindlustus katma oma kulud ja sellepärast ei saagi toimuda kindlustusmaksete tagastamist.

Kuid katkenud või redutseeritud kindlustuslepingut võib taastada kolme aasta jooksul katkemise või redutseerimise momendist.

Kindlustuslepingu taastamine võib toimuda:
1) ilma lepingu kehtivuse lõpptähtpäeva muutmiseta tingimusel, et kindlustatu tasub aegunud kindlustusmaksed. Nimetatud maksete tasumist võimaldatakse ositi kuni 6 kuu jooksul;

2) ilma aegunud maksete tasumiseta, lükates lepingu kehtivuse lõpptähtpäeva vastava aja võrra edasi.

Taastatud kindlustuslepingu kehtivus algab selle päeva kella 24.00-st, millal kindlustatule antakse kätte taastamispealdisega varustatud kindlustustunnistus ja saadakse tasumisele kuuluv kindlustusmakse.

Kindlustuslepingu ennetähtaegsel lõpetamisel kindlustuse võtja poolt tagastatakse talle osa kindlustusmaksetest kui ta on tasunud viieks aastaks sõlmitud kindlustuslepingu puhul kindlustusmakseid vähemalt ühe aasta eest, pikemaks ajaks sõlmitud kindlustuslepingu puhul aga vähemalt kahe aasta eest. Kuni kindlustatule kindlustusmaksete tagastamise momendini jääb kindlustusleping jõusse.

Sega-elukindlustuse lepingu sõlmimisel või selle kehtivuse ajal on kindlustatul õigus määrata üks või mitu soodustatud isikut, samuti võib ta kindlaks määrata, et kindlustussumma makstakse tema surma korral välja kindlustustunnistuse ettenäitajale. Kogu lepingu kehtivuse aja jooksul on kindlustuse võtjal õigus asendada soodustatud isikuid teistega, muuta nende arvu jne. Olgu märgitud, et soodustatud isikuks võib määrata ükskõik kelle, vaatamata sellele, kas ta kuulub seadusjärgsete pärijate ringi või mitte.

Peale selle on kindlustatul õigus saada kindlustuse kehtivuse ajal laenu riikliku kindlustuse organitelt, kui tal on tasutud kindlustusmaksed vähemalt kolme aasta eest. Laenult võetakse 4% aastas, mis tasutakse üheaegselt laenu kustutamisega.

Et kindlustusmakseid tasutakse alati eelseisva perioodi eest ette ning võidakse tasuda isegi kogu kindlustuslepingu kehtivuse aja eest ette, siis surma või töövõime kaotuse juhtudel võib üles kerkida rohkem makstu tagastamise küsimus. Kindlustusmaksed, mis on tasutud üle selle aasta lõpu, millal leidis aset kindlustatu surm või õnnetusjuhtum, mis põhjustas töövõime jääva kaotuse enam kui 50% ulatuses, tagastatakse koos vastava kindlustussumma väljamaksmisega. Kindlustussumma väljamaksmisel seoses töövõime kaotusega 30-50%

(incl.), arvestatakse liigselt tasutud maksete summa järgnevate maksete katteks, ülejääv summa aga tagastatakse kindlustatule.[1]

Kindlustussumma saamiseks tuleb riikliku kindlustuse inspektuurile esitada: avaldus, kindlustustunnistus (poliis) ja kaks viimast kviitungit kindlustusmaksete tasumise kohta. Kindlustatu surma korral esitatakse veel surmatunnistus. Kui kindlustussumma makstakse välja pärijatele (s.o. soodustatud isikuid ei olnud määratud), siis esitatakse notariaalkontori tunnistus pärimisõigustesse kinnitamise kohta. Õnnetusjuhtumite puhul esitatakse ka akt õnnetusjuhtumi kohta, kui see koostati ettevõtte või asutuse administratsiooni või vastava organi poolt. Akti puudumisel tuleb aga avalduses märkida, millal ja missugustel asjaoludel õnnetusjuhtum aset leidis, samuti millise raviasutuse poolt osutati kannatanule esmaabi.

x x

x

Arstliku läbivaatusega sega-elukindlustuse lepingut võidakse selle sõlmimisel või kehtivuse jooksul täiendada kokkuleppega, mille järgi kindlustatud isiku surma puhul makstakse soodustatud isikule iga-aastast pensioni 10% suuruses elukindlustuslepingus ette nähtud kindlustussummast. Selline kokkulepe ei ole kindlustuse iseseisvaks liigiks, vaid võib olla ainult täienduseks sega-elukindlustuse lepingule.

Kokkulepe võidakse sõlmida kuni sega-elukindlustuse kehtivuse lõpuni, kuid mitte kauemaks kui kindlustatu 60-aastaseks saamiseni. Antud kokkuleppe sõlmimise puhul tuleb maksta täiendavaid kindlustusmakseid.

Kui tavaline sega-elukindlustuse leping on täiendatud kokkuleppega pensioni maksmise kohta, siis kindlustatu surma

---

[1] Письмо Министерства Финансов СССР по отделу государственного страхования от 20 сентября 1958 г. № 290 "Об изменении §§ 8 и 16 правил смешанного страхования жизни", утв. Министерством Финансов СССР 1 марта 1956 г. № 84.

korral kokkuleppe kehtivuse perioodil makstakse välja ainult pool kindlustussummast. Alates kindlustatu surmast kuni pensioni maksmise kokkuleppe tähtaja lõpuni makstakse kindlustussummast välja igal aastal 10%. Pärast kokkuleppe tähtaja möödumist makstakse välja ülejäänud pool kindlustussummast.

Seega antud juhul esineb võimalus kindlustussumma saamiseks mitmekordses ulatuses, sõltuvalt sellest, millal saabus kindlustatu surm.

Praktikas ei ole aga nimetatud kokkulepete sõlmimine leidnud kuigi laia levikut.

Pretensioone sega-elukindlustuse alal võib esitada hiljamalt kahe aasta jooksul arvates kindlustatu poolt kindlustuslepingu kestuse lõpptähtpäeva üleelamise või õnnetusjuhtumist põhjustatud töövõime kaotuse kindlaksmääramise või kindlustatu surma päevast. Pretensioonid lahendatakse riikliku kindlustuse kõrgemalseisvate organite ja rahvakohtu poolt.

2. Kindlustus õnnetusjuhtumite puhuks.

Isikukindlustuse kõige lihtsamaks ja küllalt levinud liigiks on kindlustus õnnetusjuhtumite puhuks. Kindlustus õnnetusjuhtumite puhuks on reguleeritud NSV Liidu Rahandusministeeriumi poolt 7. juunil 1960.a. väljaantud "Õnnetusjuhtumite kindlustamise eeskirjadega".[1]

Selle kindlustusliigi puhul kannab riiklik kindlustus vastutust õnnetusjuhtumi tagajärjel saabunud kindlustatu surma või jääva üldise töövõime kaotuse juhtudel. Ajutise töövõime kaotuse, samuti professionaalse töövõime kaotuse juhtudel riiklik kindlustus vastutust ei kanna.

Kindlustussumma makstakse täies ulatuses välja kindlustatu surma ja täieliku (100%-lise) töövõime kaotuse juhtudel, kui surm või töövõime kaotus toimus hiljemalt ühe aasta jooksul arvates kindlustuslepingu kehtivuse ajal toimu-

---

[1] Nimetatud eeskirjad kehtestatakse alates 1.jaanuarist 1961.a.

nud õnnetusest või selle õnnetusjuhtumi otsese tagajärjena.

Osalise jääva töövõime kaotuse juhtudel makstakse kindlustussumma osaliselt välja - proportsionaalselt töövõime kaotuse ulatusega. Kindlustatu surma korral makstakse kindlustussumma välja sõltumata varem toimunud väljamaksetest seoses töövõime kaotusega.

Töövõime kaotuse puhul makstakse kindlustussumma kindlustatule endale, surma korral aga kindlustatu poolt määratud soodustatud isikule või pärijatele.

Et õnnetusjuhtumite saabumine ei ole otseses seoses inimese vanusega, siis võivad kindlustuse võtjaks olla kõik 16 - 70 aasta vanused kodanikud, välja arvatud I ja II grupi invaliidid. Kindlustusleping sõlmitakse kestusega 1 - 5 aastaks ilma kindlustada soovijate arstliku läbivaatuseta. Kindlustussumma suurus ei ole piiratud, kuid kindlustuslepinguid summale üle kahe tuhande rubla võidakse igal üksikjuhul sõlmida ainult riikliku kindlustuse valitsuse loal.

Kindlustusmaksed tasutakse lepingu sõlmimisel kogu aja eest ette. Et õnnetusjuhtumi saabumise tõenäosus sõltub suurel määral kindlustatu elukutsest ja tööalast, siis kindlustusmaksete määrad on kehtestatud sõltuvalt kindlustatu töö iseloomust ja elukutsest. Kindlustusmaksete määraks kindlustussumma igalt 100-lt rublalt on 0,25; 0,50; 0,80 või 1.20 rbl. Juhul, kui kindlustusleping sõlmitakse tähtajaga 3 aastat või rohkem, alandatakse kindlustusmaksete määra vastavalt 5%; 10% või 15% võrra.

Kindlustuslepingu kehtivus algab selle päeva kella 24-st, mil kindlustatu tasus kindlustusmaksed ja mil talle anti üle kindlustustunnistus (poliis).

Kindlustussumma saamiseks kindlustatu surma või töövõime kaotuse juhtudel tuleb riikliku kindlustuse inspektuurile esitada avaldus, kindlustustunnistus ja õnnetusjuhtumi akt. Peale selle tuleb esitada kindlustatu surma korral surmatunnistus ja kui kindlustussumma makstakse välja pärijatele, siis ka notariaalkontori õiend pärijaks tunnistamise kohta.

Kindlustussummat ei maksta, kui kindlustatu surm või

töövõime kaotus saabus kindlustatu tahtluse tagajärjel või tema poolt kuriteo toimepanemisel või kui kindlustatu surm saabus selle isiku tahtluse tagajärjel, kes oli määratud kindlustussumma saajaks.

3. Töötajate kindlustamine, ettevõtete, asutuste ja organisatsioonide arvel.

Töötajate kindlustamine ettevõtete, asutuste ja organisatsioonide arvel kujutab endast kindlustamist õnnetusjuhtumite puhuks, kus kindlustuse võtjaks on vastav ettevõte, asutus või organisatsioon, kindlustatuks aga selle ettevõtte, asutuse või organisatsiooni töötaja.

Töötajate kindlustamine ettevõtte, asutuse või organisatsiooni arvel on reguleeritud NSV Liidu Rahandusministeeriumi poolt 4. septembril 1958.a. kinnitatud eeskirjadega Nr. 270.

Kindlustuslepinguid sõlmitakse nende ettevõtete, asutuste ja organisatsioonidega, kellel on NSV Liidu või liiduvabariigi ministrite nõukogu luba oma töötajate kindlustamiseks. Lepingud sõlmitakse tähtajale ühest kuust kuni ühe aastani, ettenähtud korras kindlaksmääratud summale.

Kindlustatakse kas teatud kutsealade üksikud töötajad või kõik vastava kutseala töötajad, kes töötavad antud ettevõttes, asutuses või organisatsioonis, sõltumata nende vanusest. Kindlustamine toimub ilma arstliku läbivaatuseta.

Kindlustussumma makstakse välja siis, kui kindlustatu teenistusülesannete täitmise ajal õnnetuse tagajärjel saab surma või kaotab jäävalt üldise töövõime. Seega kindlustus on siin mõeldud eelkõige just töötaja või tema lähikondsete täiendavaks materiaalseks kindlustamiseks.

Kuid seaduses ettenähtud juhtudel võidakse lepingus ette näha kindlustussumma väljamaksmine kindlustatu surma puhul ükskõik mis põhjusest ja jääva üldise töövõime kaotuse juhtudel õnnetusjuhtumi tagajärjel, mis pole seoses kindlustatu tööülesannete täitmisega.

Kindlustussumma makstakse välja kui surm või töövõime kaotus leiavad aset aasta jooksul, arvates lepingu kehtivuse ajal toimunud õnnetusjuhtumi päevast.

Kindlustussumma makstakse täies ulatuses välja kindlustatu surma või täieliku üldise töövõime kaotuse juhtudel. Üldise töövõime osalise kaotuse juhtudel makstakse kindlustussummast välja osa - proportsionaalselt töövõime kaotuse ulatusele.

Kindlustatu surma korral makstakse kindlustussumma välja täies ulatuses, sõltumata seosest töövõime kaotusega tehtud väljamaksetest.

Kindlustusleping vormistatakse kindlustustunnistuse väljaandmisega, mis antakse kindlustuse võtjale kätte pärast kindlustusmaksete tasumist. Lepingu kehtivus algab kindlustusmaksete tasumise päeva kella 24.oo-st.

4. Tähtajaline kindlustus surma ja töövõime kaotuse juhtudeks.

Tähtajaline kindlustus surma ja töövõime kaotuse juhtudeks on reguleeritud NSV Liidu Rahandusministeeriumi poolt 2. augustil 1947.a. kinnitatud "Kindlustuseeskirjadega surma ja töövõime kaotuse puhul" Nr. 600.

Tuleb märkida, et käesoleval ajal praktikas nimetatud kindlustusliiki ei kasutata.

Kindlustuslepinguid võib sõlmida kodanikega 16 - 60 aasta vanuses tähtajaga 1 - 20 aastat, kuid mitte rohkem kui kindlustatu 65 aastaseks saamiseni. Kindlustamine toimub ainult pärast kodaniku arstlikku läbivaatust. Kindlustushüvitus makstakse välja kindlustatu surma puhul ükskõik millisest põhjusest ja jääva üldise töövõimetuse korral õnnetusjuhtumi tagajärjel. Seega erinevalt sega-elukindlustusest ei maksta kindlustussummat välja lepingu tähtaja üleelamise korral.

Kindlustusmakseid tasutakse ettenähtud tähtaegadel kogu kindlustuslepingu kehtivuse perioodi eest. Kindlustusmaksete määrad kindlustussumma igalt sajalt rublalt sõltuvad kindlustatu vanusest lepingu sõlmimise momendil ja lepingu

kestusest.

5. Eluaegne kindlustus surma ja töövõime kaotuse juhtudeks.

Eluaegne kindlustus surma ja töövõime kaotuse juhtudeks on reguleeritud NSV Liidu Rahandusministeeriumi poolt 1.augustil 1947.a. kinnitatud "Eluaegse kindlustuse eeskirjadega surma ja töövõime kaotuse juhtudeks" Nr. 598.

Praktikas nimetatud kindlustusliiki tänapäeval enam ei kasutata.

Leping sõlmitakse isikutega 16 - 60 aasta vanuses kestusega kuni kindlustatu elu lõpuni. Seega kindlustussumma makstakse igal juhul välja.

Kindlustussumma määratakse kindlaks kindlustuse võtja poolt. Lepingud summale üle 300 rbl. sõlmitakse ainult pärast kodaniku arstlikku läbivaatust.

Kindlustussumma makstakse välja kindlustatu surma või jääva üldise töövõime kaotuse korral õnnetusjuhtumite tagajärjel.

Kindlustusmaksete määr sõltub kindlustatu vanusest kindlustuslepingu sõlmimisel ja maksete tasumise ajalisest kestusest. Kindlustatu võib kindlustusmakseid tasuda kas kogu elu vältel või esimese 10 või 20 aasta jooksul, valides endale sobiva perioodi kindlustusmaksete tasumiseks.

6. Reisijate kohustuslik kindlustus.

Kohustusliku isikukindlustuse ainsaks liigiks on reisijate kohustuslik kindlustus, mis on reguleeritud NSV Liidu Rahandusministeeriumi poolt 22.septembril 1960.a. kinnitatud "Reisijate kohustusliku kindlustuse eeskirjadega".

Reisijate kohustuslik kindlustus õnnetusjuhtumite vastu toimub:

1) raud- ja veeteedel, väljaarvatud linnalähedased liiklusteed;

2) õhutranspordis;

3) üldkasutatavas autotranspordis oblastite ja vabariikide vahelistel liinidel.

Reisijate kohustuslikku kindlustust teostatakse ainult NSV Liidu sisestel ühendusteedel.

Reisijad loetakse kindlustatuks rongile, laevale, autosse või lennukisse astumise käskluse momendist. Kindlustus lõpeb reisija lahkumisel reisi sihtpunkti jaama, sadama või aerodroomi territooriumilt. Transpordi tingimustega seosesolevatel peatustel või ümberistumisel loetakse transiitreisijad samuti kindlustatuks.

Kindlustusmaksed võetakse pileti müümisel pileti hinna hulgas. Kindlustusmaksete suurus sõltub pileti hinnast ja hälbib 2,5 kopikast 25 kopikani.

Pileti hinnana võetakse pileti põhimaksumus kõvas või pehmes vagunis (kajutis, lennukis), kus reisija tegelikult sõidab, arvestamata muid juurdemakse.

Piletikassadesse laekuvad kindlustusmaksed kantakse vastavate organisatsioonide poolt ettenähtud tähtaegadel ja korras riikliku kindlustuse kontodesse.

Riikliku kindlustuse organid maksavad kindlustussumma välja kindlustatu surma või jääva üldise töövõime kaotuse juhtudel, kui need leiavad aset hiljemalt 1 aasta jooksul arvates õnnetusjuhtumi päevast.

Kindlustussumma suuruseks on 300 rbl., mis makstakse välja kindlustatu surma või täieliku üldise töövõime kaotuse puhul. Osalise jääva töövõime kaotuse korral makstakse kindlustussumma välja osaliselt, proportsionaalselt töövõime kaotusega. Kui osalisele töövõime kaotusele järgneb ühe aasta jooksul arvates õnnetusjuhtumi päevast õnnetusjuhtumi otsese tagajärjena surm, siis makstakse välja vahe varem väljamakstud kindlustussumma osa ja täieliku kindlustussumma vahel.

Surma korral makstakse kindlustussumma välja kindlustatu pärijatele, töövõime kaotuse korral aga kindlustatule endale.

Jääva töövõime kaotuse ulatus (protsent) määratakse kindlaks riikliku kindlustuse arstliku komisjoni poolt.

Kindlustussumma saamiseks tuleb esitada riikliku kindlustuse inspektuurile avaldus ja akt õnnetusjuhtumi kohta või viimast asendav vastava transpordiorganisatsiooni tõend. Surma puhul tuleb peale selle esitada surmatunnistus ja notariaalkontori tõend pärijaks tunnistamise kohta.

Pretensioone kindlustussumma väljamaksmise kohta võib esitada hiljemalt kahe aasta jooksul arvates kindlustatu surmast või õnnetusjuhtumi tagajärjel jääva töövõime kaotuse protsendi kindlaksmääramise päevast. Pretensioonid lahendatakse kõrgemal seisvate riikliku kindlustuse organite poolt.

Tähtsamaid venekeelseid kindlustusalaseid termineid.

Брутто-премия	- brutopreemia
выгодоприобретатель	- soodustatud isik
госстрах	- riiklik kindlustus
застрахованный	- kindlustatu, kindlustatud isik
Ингосстрах	- Välismaine Kindlustuse Valitsus
нагрузка	- koormatis
надбавка	- lisand
нетто-премия	- netopreemia
перестрахование	- edasikindlustamine
перестрахователь	- edasikindlustuse võtja
перестраховщик	- edasikindlustuse andja
страхование	- kindlustus
страхователь	- kindlustuse võtja
страховая оценка	- kindlustushinne
страховая премия	- kindlustuspreemia
страховая сумма	- kindlustussumma
страховое возмещение	- kindlustushüvitus
страховой платеж	- kindlustusmakse
страховой риск	- kindlustusriisiko
страховой случай	- kindlustusjuhtum
страховщик	- kindlustuse andja
тарифная ставка	- tariifimäär
убыточность страховой суммы	- kindlustussumma kahjumlikkus.

S i s u k o r d .

Lk.

S i s s e j u h a t u s

I p e a t ü k k . KINDLUSTUSE ÜLDKÜSIMUSED . . . 4

1. Kindlustusfondi mõiste ja vormid 4

2. Kindlustusalased põhimõisted 11

3. Riikliku kindlustuse organisatsioon NSV Liidus 18

4. Kindlustuse liigid 27

5. Kindlustusvastutuse süsteemid 32

6. Varakindlustuse tariifide koostamise majanduslikud alused 35

7. Isikukindlustuse tariifide koostamise majanduslikud alused 41

II p e a t ü k k . VARAKINDLUSTUS NSV LIIDUS . . 45

1. Kohustuslik määrkindlustus 46

2. Kolhooside põllumajandustehnika ja mehhaniseeritud transpordivahendite vabatahtlik kindlustus 56

3. Põllumajanduskultuuride vabatahtlik kindlustus 58

4. Loomade vabatahtlik kindlustus kolhoosides ja kodanike majandeis. 61

5. Kooperatiivsete ja ühiskondlike organisatsioonide vara vabatahtlik kindlustus . . . 65

6. Koduse vara vabatahtlik kindlustus 68

7. Kodanikele kuuluvate hoonete vabatahtlik kindlustus 71

8. Tekkinud kahjude likvideerimine 73

III p e a t ü k k . ISIKUKINDLUSTUS NSV LIIDUS . . . 75

1. Sega-elukindlustus 76
2. Kindlustus õnnetusjuhtumite puhuks 82
3. Töötajate kindlustamine, ettevõtete, asutuste ja organisatsioonide arvel 84
4. Tähtajaline kindlustus surma ja töövõime kaotuse juhtudeks 85
5. Eluaegne kindlustus surma ja töövõime kaotuse juhtudeks. 86
6. Reisijate kohustuslik kindlustus 86

Tähtsamaid venekeelseid kindlustusalaseid termineid 89

Õ-115
A
23539
471870

Hind rbl. 0.17

TÜ RAAMATUKOGU
1 0300 00471870 8